

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Eugenika ve Spojených státech amerických

Lucie Urbancová

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program: Historické vědy

Studijní obor: Moderní dějiny

Diplomová práce

Eugenika ve Spojených státech amerických

Lucie Urbancová

Vedoucí práce:

prof. RNDR. Ivo BUDIL, Ph.D., DSc.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, říjen 2015

.....

Děkuji panu prof. RNDr. Ivo Budilovi, Ph.D.,DSc. za cenné rady, odborné připomínky a vedení práce.

OBSAH

1	ÚVOD	1
2	POČÁTEK RASOVÝCH TEORIÍ.....	5
2.1	Pigmentokracie.....	6
2.2	Monogenismus versus polygenismus.....	7
2.3	Rasové klasifikace.....	8
2.4	Vznik rasové nerovnosti	10
2.5	Orientální renesance	12
2.6	Árijská legenda	13
2.7	Gobinismus.....	17
3	EUGENIKA VE SPOJENÝCH STÁTECH AMERICKÝCH	21
3.1	Sociální darwinismus	22
3.2	Vznik eugenického hnutí	23
3.3	Eugenický mezinárodní boom	26
3.4	Eugenické hnutí ve Spojených státech amerických.....	28
3.4.1	Protiimigrační legislativa	28
3.4.2	Přední eugenické osobnosti	30
3.4.3	Americká eugenická legislativa.....	34
3.4.4	Kritika eugeniky z řad americké veřejnosti.....	37
4	EUGENICKÉ DĚDICTVÍ	40
4.1	Bumerangový efekt	40
4.2	Připojení komponentu antisemitismu.....	41
4.3	Německá inspirace Spojenými státy americkými.....	43
4.4	Rasová hygiena.....	44
4.5	Lebensborn.....	48
4.6	Eutanazie	50
5	ZÁVĚR	53

6	BIBLIOGRAFIE	57
7	RESUMÉ	62
8	PŘÍLOHY	63

1 ÚVOD

Se vznikem modernity a nastalou kritikou křesťanského učení v průběhu osvícenství se začala užívat nová klasifikace lidstva, a to na základě rasové příslušnosti. S rozvojem přírodovědných vědních oborů a věd o člověku vznikly teorie nové a průlomové, které lidské dějiny zařadily do přírodních procesů. S těmito teoriemi Charlese Darwina o vývoji druhů a přirozeném boji se cílová skupina změnila, ze zvířecí a rostlinné říše se přesunula pozornost na říši lidskou. Začaly vznikat teorie o ozdravení lidské společnosti, která by se měla oprostít od nežádoucích a škodlivých elementů uvnitř sebe samé. Toto osvobození by jí povzneslo výš na zdravotní, civilizační i duchovní úrovni. Tak vznikla eugenická věda o lidském chovu, která měla pomocí řízené likvidace defektních jedinců a podpory reprodukce žádoucích genů pozvednout lidstvo. Ze země svého vzniku, Velké Británie, kde se praktikovala pouze na teoretické úrovni, se přesunula na území Spojených států amerických a zde byla teorie převedena do praxe. Touha po ozdravení společnosti s pozdějším přidáním teorií o nadřazené rase vládla v americké společnosti a legislativě na konci devatenáctého a v první polovině dvacátého století. Pomocí nedobrovolné sterilizace či segregace dědičně chorých, slabomyslných, epileptiků a mnoho dalších se americká společnost a ekonomika zbavovaly slabších elementů. Tímto americkým pojetím eugeniky se inspirovali rasoví teoretici poválečného Německa. Do eugenických teorií přidali mýtus o čistotě rasy a tuto syntézu aplikovali až do definitivní prohry Třetí říše ve druhé světové válce. Cílem této práce je zdůraznit význam eugenického hnutí ve Spojených státech amerických v rámci kontextu širších rasových a globálních dějin.

Diplomová práce je členěna na tři kapitoly, které jsou řazeny v chronologickém sledu a které jsou pro větší přehlednost členěny do dalších tematických podkapitol. První kapitola se zaměřuje na vznik a vývoj rasových teorií. Snažím se nalézt počátek vnímání rozdílnosti na somatickém základě. Jeden z důležitých elementů bylo změněné vnímání světa, kdy se v rámci osvícenství ustoupilo od ortodoxní křesťanské věrouky k teoriím podpořeným vědou, a ne církví. Jsou zde uvedeni první teoretici lidské rasy, jejich učení a klasifikace lidských druhů. Dále jsou rozebrány počátky hypotézy o Árijcích, legendárním kmenu, jehož komponent byl připojen k pozdějším teoriím rasové hygieny.

Druhá kapitola představuje jádro této diplomové práce, ve které je zdůrazněno, jak významný zlom v rasových i lidských dějinách představuje americké pojetí eugeniky. Cílem je vyvarovat se pouhému popisu eugenického vývoje ve Spojených státech amerických, proto

jsou dějiny americké eugeniky zasazeny do kontextu širších dějin a událostí, které americké eugenické hnutí přímo anticipovalo. Tento zlom, který představuje společenská a legislativní tolerance vůči eugenice, její přímá aplikace a přijetí mezi vědní obory a akademickou obec, byl jeden z možných faktorů, které umožnily vznik německé rasové politiky a následného holocaustu. V této kapitole je nastíněn vznik a rozkvět eugeniky, kdy se rozšířila jako oblíbená a prestižní disciplína za hranice Velké Británie. Kapitoly zabývající se vývojem eugenického hnutí na území Spojených států se věnují zejména jejímu legislativnímu zakotvení a uvedení do praxe, ať už skrze protiimigrační restriktivní politiku či otázku mentálně postižených a dědičně nemocných. Jsou zde uvedeni nejvýznamnější američtí eugenikové a zároveň je charakterizováno jejich dílo a vliv, který měli na evropskou část hnutí. Cílem je reflektovat jejich tvorbu zejména z pohledu rasové antipatie, která inspirovala vědce v poválečném Německu. Následuje podkapitola, která se zabývá zavedením eugeniky do legislativní praxe a veřejného života. Závěr kapitoly se věnuje zpochybnění eugenických vědeckých závěrů a postupů z řad veřejných i křesťanských kruhů.

Třetí oddíl má ambice zdůraznit přenos eugenických myšlenek a jejich praktické užití z území Spojených států amerických do vznikajícího nacistického Německa. V této práci je důležitým komponentem reflexe kooperace amerických a německých eugeniků, kteří se vzájemně podporovali. Na začátku kapitoly je uvedena teorie Hannah Arendtové, která je podpořena příkladem německé koloniální politiky, o otázce vzniku totalitních hnutí v Evropě. Dále je zdůrazněn moment, kdy se k eugenickým praktikám připojí element antisemitismu, čímž získalo německé pojetí nové obzory. Následuje podkapitola, která se věnuje spolupráce mezi německými a americkými eugenickými vědci a teoretiky. Toto téma je zpracováno samostatně, neboť je důležité uvědomit si, jak zásadním pilířem nacistické rasové hygieny americká eugenika byla. Následuje charakteristika a vznik rasové hygieny, specifika německé rasové politiky postavené na eugenických základech. Na závěr následují dva příklady německé aplikace rasové hygieny do praxe, zaprvé pozitivně eugenický program Lebensborn a zadruhé program eutanazie, který měl zlikvidovat všechny škodlivé elementy v národě i v rase.

Jednotlivé kapitoly jsou řazeny spíše tematicky, než časově. Zároveň je zde snaha dodržet určitou chronologii pro větší přehlednost, což při velkém množství autorů a myšlenek, zejména v první části práce, nebylo úplně snadné.

Diplomová práce byla zpracována na základě vydaných pramenů, dostupné odborné literatury a studií. Problematice amerického eugenického hnutí se věnují především autoři zahraničního původu a z tohoto důvodu byla ke zpracování práce využita jejich cizojazyčná díla, především v angličtině, nebo překlady jejich publikací. Kvůli absenci sekundární literatury bylo ke zpracování diplomové práce použito i množství pramenů, které byly zejména v angličtině či němčině.

V první řadě je třeba uvést rozsáhlá díla Ivo Budila, ze kterých je čerpáno v průběhu celé práce. Zejména *Úsvit rasismu* a *Triumf rasismu* jsou díla, která nemají v daném tématu a českém prostředí konkurenta. Neocenitelným zdrojem informací byla také publikace Jerryho Bergmana nazvaná *The Darwin Effect. It's influence on Nazism, Eugenics, Racism, Communism, Capitalism and Sexism*, kde je přehledně popsáno eugenické hnutí. Důležitým zdrojem informací byla díla *War against the weak. Eugenics and America's campaign to create a master race* od Edwina Blacka a *Sex, Race and Science* od Edwarda Johna Larsona. Obě publikace zobrazují vývoj eugenického hnutí ve Spojených státech amerických. Popisem vztahu mezi církví a eugenikou se zabývají díla *An image of God. The Catholic struggle with eugenics* od Sharon M. Leon a *Preaching eugenics. Religious leaders and the American eugenics* od Christine Rosen. Pro téma vztahů mezi německými a americkými eugeniky bylo zásadní dílo *The Nazi connection. Eugenics, American racism, and German national socialism* od Stefana Kühla. Pro závěrečnou kapitolu práce byla důležitá publikace zabývající se eugenikou v nacistickém Německu *Crying Hands. Eugenics and Deaf People in Nazi German* od Horsta Biesolda. V práci je také čerpáno z českého eugenického prostředí a to publikacemi *Zušlechtění lidstva* od Artura Brožka a *Zušlechtění lidstva. Eugenika* od Františka Laška.

Velkým přínosem byly do češtiny přeložené prameny. Zásadní díla Charlese Darwina *O původu druhů* a *O původu člověka* nastínila teorie o přirozeném boji a přírodním výběru, které přímo ovlivnily pozdější vznik eugenického vědního oboru. Tento ve svém díle *Co je to eugenika?* popisuje Darwinův syn Leonard Darwin. Přelomovým dílem rasových dějin je publikace *Základy devatenáctého století* od Houstona Stewarda Chamberlaina.

Pro práci byla zásadní práce s prameny, díly jednotlivých autorů. Mezi důležitá díla eugenických teoretiků, která jsou podpořena sekundární literaturou, patří zejména *Eugenics* od Franze Boase, *Heredity in Relation to Eugenics* od Charlese Benedicta Davenporta, *The Kallikak Family* od Harryho Herberta Goddarda a *Man, The Unknown* od Alexise Carrela.

Zvláštní pozornost je v práci věnována Madisonu Grantovi a jeho *The Passing of the Great Race or the Racial Basis of European History*, které bylo hlavní inspirací pro německou rasovou politiku. Dílo, jež dokazuje německou fascinaci americkými eugenickými výsledky, je *Die Rassenhygiene in den Vereinigten Staaten von Nordamerika* od Gézy von Hoffmanna. Toto je potvrzeno dalšími studii jako *Grundlinien einer Rassen-Hygiene* od Alfreda Ploetze, *Grundriß der Menschlichen Erblichkeitslehre und Rassen Hygiene* od Erwina Bauera, Eugena Fischera a Fritze Lenze či *The Rising Tide of Color Against White World-Supremacy* od Lothrop Stoddarda. Pramenný výzkum je podpořen filmy NSDAP *Ich klage an*, *Erbkrank* a *Alles Leben ist Kampf*, které užívala německé propaganda k rozšíření eugenických znalostí ve společnosti.

2 POČÁTEK RASOVÝCH TEORIÍ

Kořeny vzniku a formování rasové ideologie jsou relativně málo probádaným historickým a antropologickým okruhem. Najít počátky rasové teorie, která vykryštovala do tragédie holocaustu v první polovině dvacátého století, není jednoduché. Je zejména důležité rozlišit mezi rasovou teorií a rasovou ideologií, které využívá členění lidstva na rasovém základě k prosazení sociální hierarchie a nastavení sociální, ekonomické i politické nerovnosti.¹

Lidé vnímali somatické rozdíly už ve vzdálené minulosti, ale zmíněnou rozdílnost vnímali jako součást své sociální reality. Tato diferenciací začala být vnímána jako rasově zabarvená s nástupem osmnáctého století, kdy pojem rasy změnil dějiny. Jakým byl prorokem Gustave Flaubert, když dne 20. července 1870 napsal: „*Jsem zhnusen, rozladěn hloupostí mých krajanů. Nevyléčitelné barbarství lidstva mne naplňuje černým smutkem. ... Vracíme se k válce plemenné? Pro strašné jatky, které se chystají, není ani záminky. Jest to chuť k válce pro válku.*”² Nástup rasové doktríny osvětlil mezietnické vztahy novým, doposud nevídaným světlem extrémního a vzájemného antagonismu. Do tradičních vztahů mezi národy, etniky či kmeny se přimísila antipatie postavená na rasovém základě. Do zlomu, který způsobilo rasové vnímání světa, mělo tradiční násilí za následek miliony mrtvých a vylidněné oblasti, ale systematická genocida na základě rasové ideologie pod hlavičkou vědeckého sociálního darwinismu, byla novum, které nemělo v dějinách obdoby.³

Fenomén rasové ideologie byl v průběhu starověku, středověku a až do druhé poloviny osmnáctého století neznámý. Dle antické ideje bylo klima všemocné a lidské tělo bylo chápáno jako substance, k níž byl přidán akciant konkrétních přírodních a klimatických podmínek. Tento akciant byl zodpovědný za odlišné vzezření či specifické chování určité populace. Tato idea o jednotě lidství byla podpořena církevním učením o jednotě lidstva, které vzešlo z jediného páru Adama a Evy. Na příklad středověký antisemitismus nebyl postaven na rasových základech, ale na náboženské rivalitě.⁴

V novověku znamenal pojem rasa (původně italský pojem *razza*) skupinu živočichů či rostlin, které mají stejný genealogický původ. Až šesté vydání slovníku *Dictionnaire de l'Académie Française (Slovník Francouzské akademie)* z roku 1835 uvedlo změněnou

¹ BUDIL, Ivo T., *Jitro Árijců. Život a dílo Arthura Gobineaua, zakladatele árijské ideologie*, Praha 2009, s. 14.

² Tamtéž, s. 15.

³ Tamtéž, s. 15.

⁴ Tamtéž, s. 15.

definici pojmu jako skupinu lidí, kteří žijí ve stejné zemi a mají podobné fyzické rysy. Kořeny ideologie, která odůvodňuje nerovné postavení obyvatel a rozdělení moci na základě somatických odlišností a která obhajuje barvu kůže jako směrodatný znak otrockého či podřízeného statusu, se nacházely v islámské civilizaci během prvního tisíciletí našeho letopočtu. Tato oblast se stala světovým centrem trhu s otroky a odtud se následně otrokářství rozšířilo i do západních zámořských kolonií.⁵

2.1 Pigmentokracie

Rasová imaginace může být vysvětlena jako ideologie legitimizující ekonomicky motivované chování, například znevolnění pracovní síly za účelem otroctví. Znevolňování a zotročování světlých obyvatel Středomoří, Kavkazu, Evropy či Střední Asie nezrodilo rasismus, ale zotročování tmavých obyvatel afrického kontinentu rasismus zrodilo.⁶

Lze tedy hovořit o pigmentokracii jako o prvním pudovém rasismu, který se zatím opíral pouze o jakési intuitivní citění rozdílů mezi lidmi, ne o moderní vědu. Pigmentokracii lze chápat jako nejstarší formu západní rasové ideologie. Je zde však zřejmá myšlenka roztržení lidstva do kategorií na základě viditelných rozdílů. Tento rozmach otrokářství z arabského světa do západní civilizace a zámořských kolonií souvisel s rozvojem rasové klasifikační teorie.⁷ Ovšem mnozí z teoretiků rasy, mezi nimi i Robert Knox, otroctví odmítali na základě rozporu s církevními teoriemi o rovnosti lidí.⁸

Islámská civilizace se stala po svém vzestupu v sedmém a osmém století po Kristu světovým centrem obchodu s otroky. Během toho, co v Evropě rostl obchod s převážně slovanskými otroky, tak na Blízkém východě začal dominovat trh s otroky zejména ze subsaharských oblastí Afriky. Tato kolonizace afrického kontinentu evropskými mocnostmi trvala až do druhé poloviny devatenáctého století, kdy vnější vlivy jako sílící abolicionistické hnutí ve Velké Británii a dalších státech západní Evropy a zrušení otroctví ve Spojených státech amerických a Brazílii ukončily zotročování černošských obyvatel v rámci západního hospodářského systému.⁹

⁵ BUDIL, *Jitro Árijců*, s. 15–17.

⁶ BUDIL, *Úsvit rasismu*, Praha 2013, s. 18.

⁷ WOODSON, Carter G., *The Beginnings of the Miscegenation of the Whites and Blacks*. In: *The Journal of Negro History* 3, 1918, 4, s. 337–339.

⁸ BUDIL, *Jitro Árijců*, s. 18.

⁹ BUDIL, *Úsvit rasismu*, s. 629, 630.

Po sedmi staletích muslimského otrokářského systému, který degradoval černošskou populaci po samotnou mez lidství, začal intenzivní západní export pracovní síly subsaharské Afriky. Na tomto chápání černošských pracovních sil, jako sil, které byly zcela zotročeny a poníženy, postavil Západ svoji legitimizující strategii a rasové sociální rozvrstvení. Atlantický obchod s otroky se proměnil v mohutný komplex, který významně poznamenal historický, politický, ekonomický a etnický vývoj v zemích Evropy, Ameriky i Afriky.¹⁰ Ovšem na konci osmnáctého století se pigmentokracie stala pod tlakem osvícení a abolicionismu přežitkem. V západním myšlení ji nahradila rasová ideologie v antropologické, sociálně darwinistické a eugenické podobě.¹¹

O postupném odklonu klasifikace lidstva od křesťanské teologie svědčily například úpravy v zákonodárství ve Spojených státech amerických. V kolonii Virginie byl v roce 1670 otrok definován jako nekřesťan. Zároveň se začaly striktněji rozdělovat jednotlivé rasy. Do té doby docházelo ke spontánnímu míšení mezi přistěhovalci z Evropy, Afriky a indiány, ale veřejné mínění se proti tomu vzápětí obrátilo. To se odrazilo v Marylandu a Virginii, kde byly přijaty zákony zabraňující „ohavnému míšení“.¹²

2.2 Monogenismus versus polygenismus

Rozšíření rasových teorií do té doby zabraňoval zejména monogenismus, tedy učení o jednotném původu lidstva, které bylo stvořeno z prvotního páru Adama a Evy. Ale tato teorie začala být s nástupem osvícenství vyvracována a postupně nahrazována polygenismem, který stavěl proti monogenismu tezi o nezávislém vzniku fyziogicky lišících se populací. Polygenismus se jako myšlenkový směr objevil již v průběhu renesance, ale zatím pouze koexistoval vedle monogenismu jako disidentské hnutí na pokraji oficiálního intelektuálního a duchovního smýšlení. Ale k rozvoji této teorie došlo až s nástupem osvícenství v osmnáctém století. Polygenismus představoval intelektuálně přitažlivou alternativu vůči monogenismu, tedy degeneracionismu. Tvrdil, že lidská rozmanitost je výsledkem environmentálních, klimatických, politických a kulturních vlivů, které formovaly původně somaticky jednotné lidstvo.¹³ Na přelomu osmnáctého a devatenáctého století byl nástup polygenismu

¹⁰ WOODSON, s. 341, 342.

¹¹ BUDIL, *Úsvit rasismu*, s. 633–636.

¹² Tamtéž, s. 605.

¹³ Tamtéž, s. 606–608.

nezadržitelný. Jedním z průvodních znaků nadcházející moderní doby se stala právě ideologie polygenismu.¹⁴

2.3 Rasové klasifikace

První známou rasovou klasifikaci lidského druhu představil francouzský lékař François Bernier (1620-1716). Ve své studii *Nouvelle division de la Terre, par les différentes espres ou races d'hommes qui l'habitent (Nové členění země na základě odlišných lidských druhů neboli ras, které ji obývají)*, kterou uveřejnil anonymně 24. dubna 1684 v *Journal des sçavans*. V tomto díle popsal rozdělení lidstva do čtyř skupin na základě somatických hledisek a bez hierarchického členění. Zároveň si ale byl vědom, že jeho klasifikace se liší od tradičních přístupů, které vycházely z geografických, politických či náboženských faktorů. První rasa obývala Evropu a západní Asii, druhá východní Asii, třetí subsaharskou Afriku a čtvrtá Laponsko.¹⁵

Gottfried Wilhelm Leibniz (1646-1716) na počátku osmnáctého století rozdělil rasy na negroidní, orientální, laponskou a okcidentální. Leibniz zastával názor, že klimatické vlivy mohou stejně jako v případě zvířat či rostlin způsobit zkvalitnění či degeneraci lidské rasy. Tvrdil, že bytí je ovlivněno podmínkami.¹⁶ V průběhu osmnáctého století a nástupu osvícenství byla představa o všemocném klimatu podrobena kritice a došlo ke zpochybnění biblické autority ze strany cestovatelů, přírodovědců i filozofů.¹⁷

Prvním vědcem, který pojmenoval lidské druhy, byl Karl Linné (1707-1778). Jako první odhalil propracovaný systém přírodního pojmosloví. S jeho osobností nastal věk velkých klasifikací, které se z rostlinné a živočišné říše rozšířily i na lidstvo.¹⁸ Linné ve svém monumentálním díle z roku 1735 *Systema naturae, seu regna tria naturae systematica proposita per classes, ordines, genera et specie (Soustava přírody)* rozlišil čtyři typy, jakési odrůdy, lidstva, které rozčlenil podle světadílů: *Homo europeus albus*, *Homo asiaticus horridus*, *Homo americanus rubescens* a *Homo afer niger*. V desátém vydání *Soustavy přírody* z roku 1758 vytvořil nový termín, kterým označil náš druh – *Homo sapiens*. Linné vyloučil rozum jako specifický atribut z charakteristiky lidského druhu, člověk byl podle něj

¹⁴ BUDIL, *Úsvit rasismu*, s. 619.

¹⁵ BUDIL, Ivo T., *Zrození rasové teorie*, Plzeň 2013, s. 399–401.

¹⁶ CALKINS, Mary Whiton, *Kant's Conception of the Leibniz Space and Time Doctrine*. In: *The Philosophical Review* 6, 1897, 4, s. 357.

¹⁷ MALINA, Jaroslav, BUDIL, Ivo T., *Zrození moderní rasové teorie: život a dílo Victora Courteta*, Brno 2005, s. 44–46.

¹⁸ GILL, Theo, *Systematic Zoology. Its Progress and Purpose*. In: *Science* 26, 1907, 668, s. 489.

zvířetem „plačícím, směřícím se, zpívajícím, učenlivým, soudícím, žasnoucím a nejmoudřejším, nikoliv však rozumným.“¹⁹ V konečném vydání z roku 1766 navrhl švédský badatel rozdělit rod Homo na dva druhy, na Homo sapiens a Troglodytes, a vymezil další dvě lidské odrůdy. Tento linnéovský systém představoval důležitý krok ke splynutí lidských dějin s přírodní historií. To umožnilo vytvořit v devatenáctém století rozsáhlé a ambiciózní rasové výklady dějin.²⁰

Vědcem, který na Linného navázal, byl Georges Luis Le Clerc de Buffon (1702-1788), autor *Histoire naturelle, générale et particulière (Přírodní dějiny, obecné a speciální)* z roku 1749, kdy své vlastní výzkumné výsledky diskutoval s přírodovědci a cestovateli.²¹ Buffon nahradil pojem odrůda termínem rasa. Tímto začlenil lidské dějiny do přírodní historie a anticipoval tak rasové výklady devatenáctého století.²² Jeho rozhodnutí nahradit pojem odrůda nebylo nahodilé, ale podle některých teoretiků odráželo jeho snahu dynamizovat linnéovský statický hierarchický řád a tím jej přeměnit na skutečné přírodní dějiny. V druhé polovině osmnáctého století došlo k novému vymezení vztahu mezi národem a rasou, které byly do této doby chápány jako ekvivalentní. Podle Buffona rasa představovala větší jednotku, než národ.²³

Největší zásluhou o rozšíření biologického a hierarchického pojetí rasy mezi veřejností měl na přelomu osmnáctého a devatenáctého století Johann Friedrich Blumenbach (1752-1840), profesor na univerzitě v Göttingenu. Blumenbach vnímal změnu ve společnosti, kdy rozmanitou etnicitu začaly nahrazovat bariéry vystavěné na základě rasové příslušnosti. Snažil se předložit takovou koncepci jednoty lidstva, která by zohledňovala existující rozdílnost, ale zároveň nesnižovala schopnosti či důstojnost jednotlivých lidských variant.²⁴

Ve svém díle *De genesis humani varietate nativa (O vrozené rozmanitosti lidského rodu)* z roku 1775 rozdělil lidstvo do pěti biologicky vymezených odrůd: kavkazské (bílé), mongolské (žluté), etiopské (černé), malajské (hnědé) a americké (rudé). Blumenbach byl monogenistou, věřil v jednotný původ lidského druhu. Jednotlivé rasy se zrodily podle něj procesem degenerace.²⁵ Soudil, že rozdíly mezi rasami byly způsobeny klimatickými

¹⁹ BUDIL, *Úsvit rasismu*, s. 611.

²⁰ MALINA, BUDIL, s. 44, 45.

²¹ M. M. B., *The Jardin des Plantes efore and during the Revolution*. In: *The Plant World* 9, 1906, 8, s. 197.

²² BUDIL, *Úsvit rasismu*, s. 612.

²³ MALINA, BUDIL, s. 45.

²⁴ BUDIL, *Úsvit rasismu*, s. 20.

²⁵ MALINA, BUDIL, s. 46

podmínkami a geografickými rozdíly. Dle jeho teorie je kavkazská rasa primární a ostatní rasy se zrodily prostřednictvím degenerace rasy kavkazské.²⁶ Zároveň svou koncepci nevnímal rasisticky, sám se proti rasismu ostře vyhraňoval. Blumenbach tvrdil, že všechny rasy jsou stejně hodnotné a schopné stejných civilizačních, uměleckých či vědeckých výkonů.²⁷ Protestoval proti třídění založenému na předpokládaných duševních vlastnostech. Přesto ale nepochyboval o tom, že kavkazská rasa určila standard, podle kterého musí být na ostatní rasy nahlíženo.²⁸ Ve třetím vydání své studie z roku 1795 nahradil Blumenbach termín odrůda, který zavedl Linné, pojmem rasa.²⁹

2.4 Vznik rasové nerovnosti

Na přelomu osmnáctého a devatenáctého století byl nástup polygenismu nezadržitelným. Tato ideologie se stala jedním z průvodních znaků zrození modernity. Badatelé a intelektuálové, kteří zaujali přední pozice v západních akademických institucích, už nesdíleli Blumenbachovu představu ortodoxní křesťanské tradice, která by vycházela z monogenismu, ale zdůrazňovali dědičné rozdíly mezi jednotlivými lidskými rasami.³⁰

V druhé polovině osmnáctého století se zrodila teze, která sehrála klíčovou roli při vytvoření velkých rasových výkladů dějin v devatenáctém století. Počínaje *Pojednáním o nerovnosti lidských ras* od Arthura Gobineaua se ustanovila hypotéza o rozkladném účinku míšení lidských ras.³¹

Nejvlivnější doktrínou, která vzešla z antropometrické tradice a která byl průlomovou, byla teorie Cesara Lombrosa (1835–1909). Tuto teorii popsal ve svém díle *L'uomo delinquente (Zločinný člověk)* z roku 1876. Lombroso ve svém díle popsal teorii, která tvrdí, že zločinné sklony jsou vrozené a jsou rozpoznatelné ve fyziognomických znacích člověka. Zločinec byl podle Lombrosa přežitkem evoluce, jakousi fosilií, kterou lze identifikovat na základě definovatelných antropometrických znaků a parametrů. Anatomické znaky jsou osudové a

²⁶ CRAWFURD, John, *On the Classification of the Races of Man According to the Form of the Skull*. In: Transactions of the Ethnological Society of London 6, 1868, s. 127.

²⁷ BUDIL, *Jitro Árijců*, s. 18–21.

²⁸ GOULD, Stephen Jay, *Jak neměřit člověka*, Praha 1998, s. 63.

²⁹ BUDIL, *Úsvit rasismu*, s. 614.

³⁰ MALINA, BUDIL, s. 48.

³¹ Tamtéž, s. 49.

rození zločinci svému zděděnému stigmatu nemohou uniknout.³² Ve svém díle se věnuje také zločineckému stigmatu tetování a rozebírá jejich význam.³³

Victor Courtet (1813-1867) v roce 1832 zdůraznil nutnost sociálního řádu, jehož základní kameny budou stát na reálné rasové nerovnosti. Postavil systém vlády jedné rasy proti nepřehledné anarchii rasového míšení. Ze tří základních elementů rasové teorie, germanismu, naturalismu a árijské ideologie, Courtet opomněl třetí element. O tento árijský rozměr obohatil rasové myšlení až Arthur Gobineau. Victor Courtet odmítl otroctví, nemyslel si, že by vrozená nerovnost mezi rasami měla ospravedlňovat vykořisťování. Právě naopak, podle něj musí bílá rasa využít svých vyšších schopností k prosazování univerzálního humanismu a civilizace. Ale domníval se, že rovnost ras neexistuje. Příslušníci černé rasy postrádají podle jeho mínění schopnost plnohodnotného civilizovaného života. Jestliže byly na africkém kontinentu nalezeny pozůstatky civilizovaného života, tak museli jeho tvůrci náležet k rase bílé.³⁴ Courtetovy studie představovaly v dějinách novodobého západního myšlení jedno z prvních zpochybnění pojetí moderního národa. Moderní národní společenství bylo podle Courteta fiktivní, protože bylo jakousi směsicí ras, které byly vybaveny odlišnými schopnostmi. V tomto moderním národě existovalo více ras, které novodobého ideálu rovnosti mohly dosáhnout pouze vzájemným míšením, které Courtet vítal, zatímco Gobineau se jej děsil. Podle něj rasa předchází národ a národní společenství jako forma obsahuje historicky nahodilou směs rasových a etnických skupin s odlišnými vrozenými dispozicemi. Courtet prohlašoval, že povaha společnosti je dána jejím etnickým a rasovým složením. Tímto prohlášením odmítl domněnku liberálů, že charakter společnosti vyplývá z kvality jejích institucí. Courtet člověka v dějinách viděl jako příslušníka rasy, nikoliv jako nezávislého jedince, který byl vybaven svobodnou vůlí.³⁵

Dalším autorem, který přispěl svým úhlem pohledu do rozvoje teorií o lidských rasách, byl lékař Robert Knox (1798-1862). Knox vydal v roce 1850 soubor svých přednášek pod názvem *The Races of Men: A Philosophical Enquiry into the Influence of Race over the Destinies of Nations (Rasy lidí: Filosofické zkoumání vlivu ras na osudy národů)*. Podle jeho teorie byly všechny indikátory civilizované společnosti jako literatura, věda, umění, civilizace závislé na rase. Ve svém díle si kladl otázku, jak vznikaly civilizace, jakou měly formu a jak

³² GOULD, s. 145.

³³ FLETCHER, Robert, *Tattooing among civilized People. Sixty-First Regular Meeting, December 19, 1882*. In: *Transactions of the Anthropological Society of Washington* 2, 1882, s. 46.

³⁴ MALINA, BUDIL, s. 92.

³⁵ BUDIL, *Triumf rasismu*, s. 313–331.

se lišily v rámci jednotlivých ras.³⁶ Civilizace ani výchova podle něj nemohly změnit rasový základ dané populace. Rasy byly neměnné a trvanlivé varianty lidského druhu a existovaly v nezměněném fyzickém a morálním stavu od prehistorických dob. Knox tvrdil, že národy jsou umělá seskupení lidí, ale skutečným základem kolektivní identity je podle něj rasa. Toto studium rasy by umožnilo předpovědět budoucí historický vývoj, který podle Knoxe vycházel ze zápolení ras. Rasová válka se nalézala v pozadí všech velkých historických konfliktů. Johann Friedrich Blumenbach vytvořil z rasy přírodní kategorii, ze které se moderní člověk dokázal osvobodit. Ale Robert Knox zdůraznil, že to je pouhá iluze a že je neustále vedena rasová válka. Rozděлил střední Evropu do tří základních rasových okruhů: Slované na východě, jihoněmecká či gótská rasa na západě a Skandinávci či Sasové na severu. Pro Knoxe představovali skandinávští Germáni, Sasové, vznešenou a demokratickou rasu, jediné skutečně svobodné plemeno na světě, jehož výtvozem jsou Spojené státy americké. Sasové se vyznačovali podle něj vysokou a atletickou postavou, plavými vlasy, modrýma očima a světlou pokožkou. Gótové kulturně obohatili německé a slovanské prostředí a Slované byli nejinteligentnější. Knox také rozlišoval jednotlivé rasy podle tvaru jejich lebek na dlouhé, charakteristické pro skandinávskou rasu, a krátké, které měly ostatní rasy.³⁷ Robert Knox nevěřil v pozitivní míšení ras, pokud k němu dojde, vzniká nepřírozená anomálie. Smíšené rasy nemají dlouhou životnost a jejich příslušníci po dvou nebo třech generacích vymírají.³⁸

2.5 Orientální renesance

Na přelomu osmnáctého a devatenáctého století byla evropská veřejnost fascinována Orientem a orientální vzdělaností a právě z této fascinace se zrodila orientální renesance. Díky evropským vzdělavcům působících v Kalkatě se rozšířilo v Evropě povědomí o příbuznosti západních a indických jazyků. S kořeny orientální renesance lze pozorovat vznik přesvědčení o existenci Árijců. Kdy tyto hypotetiční Árijci, kteří pocházeli z Východu a jejichž krev údajně stále kolovala v žilách obyvatel Západu, ovládli Evropu a byli asimilováni s Germány.³⁹

³⁶ KNOX, Robert, *Abstract of Observations on the Assyrian Marbles, and on Their Place in History and in Art*. In: Transactions of the Ethnological Society of London 1, 1861, s. 146.

³⁷ KNOX, Robert, *Some Additional Observations on a Collection of Human Crania and Other Human Bones, at Present Preserved in the Crypt of a Church at Hythe, in Kent*. In: Transactions of the Ethnological Society of London 2, 1863, s. 138.

³⁸ BUDIL, *Triumf rasismu*, s. 428–443.

³⁹ BUDIL, *Jitro Árijců*, s. 26–27.

Orientální renesance představovala jakousi vzpouru proti Západu, který dosáhl nezpochybnitelné vlády nad světem. Západ se oddal kultu pokroku, který byl sice efektivnější a mocnější, ale postrádal skutečnou hloubku, zatímco na Východě zůstala zachována moudrost. Roku 1784 vznikla z popudu Williama Jonese (1746-1794), soudce Nejvyššího soudu v Kalkatě, Královská asijská společnost, nevlivnější orientalistická společnost na konci osmnáctého století. Legendární se stala přednáška z 2. února 1786, v níž Jones označil sanskrt, latinu, góštínu, řečtinu, perštinu a keltské dialekty ageneticky příbuzné jazyky, které vznikly ze společného prehistorického základu. Toto společenství populací, které hovořilo indoevropskými jazyky, začalo být počátkem devatenáctého století v Evropě nazýváno jako árijské.⁴⁰

2.6 Árijská legenda

Zrodila se vize pravěkého árijského společenství, které položilo základy západní civilizace. Árijská ideologie jako učení tvrdila, že Evropa byla v prehistorických dobách kolonizována válečnickými a aristokratickými nomády. Ti byli nositeli vyšších rasových kvalit. Pozůstatky těchto rasových kvalit lze údajně nalézt rozptýlené mezi moderním evropským obyvatelstvem, zejména na severu kontinentu.⁴¹ Tito Árijci byli od znovuobjevení Tacitova spisu *Germania* v patnáctém století předmětem obdivu a fascinace.⁴² Tacitus ve svém spise *Germania* tvrdil, že Germáni jsou původními obyvateli země, kteří nebyli pošpiněni příměsí cizí krve a stejně tak zůstali neporušeni sňatky s příslušníky jiných národů.⁴³ Dílo *Germania* a myšlenky v něm obsažené přímo inspirovaly mohutnou vlnu nacionalismu, germanismu a rasových ideologií, jejichž skrytý potenciál ocenila až moderní doba.⁴⁴

O orientální renesanci se dá hovořit jako o de facto pseudonáboženském hnutí, podle kterého by měl duch indického písemnictví revitalizovat znavenou a vyčerpanou západní společnost. Étos orientální renesance se přenesl do Evropy, zejména do Německa, jako myšlenkový směr, který oslovil zejména mladou generaci romantických literátů. Tito spisovatelé nabyli dojmu, že Německu je souzeno hrát jakousi roli Orientu Západu. Tím

⁴⁰ BUDIL, *Jitro Árijců*, s. 63–67.

⁴¹ BUDIL, *Úsvit rasismu*, s. 16.

⁴² BUDIL, *Jitro Árijců*, s. 26–27.

⁴³ GUDEMAN, Alfred, *The Sources of the Germania of Tacitus*. In: Transactions and Proceedings of the American Philological Association 31, 1900, s. 93, 94.

⁴⁴ BUDIL, *Úsvit rasismu*, s. 90, 91.

připravili atmosféru pro pozdější atak árijské ideologie. Evropští vzdělanci vytvořili představu imaginárního rasového společenství, které mělo zachránit Západ.⁴⁵

Civilizace modernity, která se zrodila na přelomu osmnáctého a devatenáctého století, postrádala ideologicky pevný a konzistentní řád. Minul ancien régime, starý režim, který mezi lety 1550 a 1789 tento pevný a jasně stanovený řád představoval. Instituce a státy, které vyšly vítězně z euroasijské revoluce, byly neschopny vytvořit ideologicky přesvědčivé systémy. Právě této neschopnosti využila různá extremistická a totalitní hnutí včetně árijské ideologie.⁴⁶

Při vytváření moderní rasové ideologie byl důležitý rozvoj kranio-metrických metod, které nahradily lingvistiku při studiu lidské etnické různosti. Autorem vymezení lebečního indexu byl Anders Retzius (1796-1860), švédský profesor anatomie. Podle poměru šířky a délky lebky rozlišil jedince dolichokranní (dlouholebé) a brachykranní (krátkolebé).⁴⁷ Retzius byl polygenista a věřil, že soudobé lidské rasy mají rozdílný původ.⁴⁸

Začaly růst pochybnosti, zda jsou jazyk a lingvistika skutečně nejvhodnějším nástrojem popisu a poznání původu lidské populace. Řeč představuje pomíjivý prostředek, zatímco rasová identita, která se odráží ve specifických somatických attributech, je trvalá. Proto se kranio-metrie prosadila jako vůdčí antropologická metoda, která přiblížila rasovou imaginaci vědě. Árijci již nebyli definováni svým vztahem k sanskrtu, ale tvarem lebky.⁴⁹ Být Árijcem nyní neznamenovalo hovořit árijským, tj. indoevropským jazykem, ale mít odpovídající tvar lebky. Árijci měli mít lebeční tvar protáhlý, dolichokranní, zatímco zástupci podřadných slovanských, keltských či semitských populací měli mít lebku širokou, brachykranní. Rasové myšlení na přelomu osmnáctého a devatenáctého století se dělilo na dva různé proudy. První z nich reprezentoval rasu globálně, prostřednictvím rozsáhlých kontinentálních celků, zatímco druhý se snažil vytyčit specifickou, výjimečnou a etnickou a kulturní autonomii určité vybrané komunity. Tato nejednotnost a dvojakost pojetí učinily z rasy flexibilní koncept, který bylo možno použít nad úrovní národních států, např. ve smyslu árijské pospolitosti, nebo jím podmínit složení moderního státu, např. násilné prosazení árijské rasové čistoty.⁵⁰

⁴⁵ BUDIL, *Úsvit rasismu*, s. 16.

⁴⁶ BUDIL, *Zrození rasové ideologie*, s. 585, 586.

⁴⁷ BARBER, Edwin A., *Examination of Indian graves in Chester County, Pennsylvania*. In: *The American Naturalist* 13, 1879, 5, s. 298.

⁴⁸ BUDIL, *Triumf rasismu*, s. 761.

⁴⁹ Tamtéž, s. 762, 723.

⁵⁰ BUDIL, *Jitro Árijců*, s. 28–30.

Jako biologicky vymezenou rasu představil Árijce ve svém díle *The origin of the Aryans; an account of the prehistoric ethnology and civilisation of Europe (Původ Árijců; Vyličení pravěké etnologie a civilizace v Evropě)* britský filolog Isaac Taylor (1829–1901), který rovněž jako například Robert Knox považoval rasu za ústřední hybnou sílu dějin. Taylor však zasadil pravlast Árijců do Evropy.⁵¹ Domníval se, že Árijci pocházeli ze stejných území, jaká v Evropě obývali.⁵²

Mezi filosofy, kteří byli toho názoru, že k rasové rozdílnosti lidstva z prvotního adamitského pokolení došlo v důsledku obrovských pravěkých kataklyzmat, která se vyznačovala dostatečně velkou silou, aby různé skupiny lidí vybavila odlišnými ornamentními tělesnými rysy, byl i Arthur Gobineau (1816-1882). Rasové složení lidstva bylo umožněno velkými celosvětovými procesy, revolucemi ve vztahu mezi jednotlivými civilizacemi, které proběhly na prahu moderní doby. Tyto procesy a změny vytvořily rasovou teorii jako způsob vnímání ostatních založený na mocenské převaze. Trvanlivost těchto procesů byla podmíněna a ospravedlněna nepřeklenutelnými fyzickými a mentálními rozdíly mezi rasami. Rasová ideologie, která spočívala v politické a sociální interpretaci somatických prvků prostřednictvím rasových kategorií byla výrazem konkrétní a nahodilé historické situace. Ta byla spojená s fenomény modernizace a globalizace. Fenomény, ve kterých Západ sehrál klíčovou úlohu.⁵³

Arthur Gobineau je autorem díla *Essai sur l'inégalité des races humaines (Pojednání o nerovnosti lidských ras)*. Gobineau ve svém díle označil politické dějiny státních útvarů a velkých osobností za intelektuální úsilí, které ale nepřispívá k opravdovému porozumění historie. Dějiny lze pochopit pouze skrz studium lidských plemen. Vycházel z předpokladu, že příroda i lidská společnost podléhají podobným zákonům, kde je v prvním případě základem interakce lidského druhu s jeho přirozeným prostředím a ve druhém charakter rasy a její setkávání s historickými okolnostmi. Charakteristickým znakem Gobineauova *Pojednání o nerovnosti lidských ras* je všudypřítomný pocit zániku, zejména se zabývá otázkou zániku civilizací, kde vyslovuje domněnku, že my, moderní lidé, z historické zkušenosti víme, že naši civilizaci, stejně jako Egyptskou či Řeckou, čeká zánik. Gobineau tvrdil, že zatímco stát je výrazem historické nahodilosti, tak civilizace je podmíněna kvalitou rasy.⁵⁴ Podle

⁵¹ BUDIL, *Triumf rasismu*, s. 767.

⁵² TAYLOR, Isaac, *The origin of the Aryans. An account of the prehistoric ethnology and civilisation of Europe*, London 1895, s. 273.

⁵³ BUDIL, *Úsvit rasismu*, s. 23.

⁵⁴ BUDIL, *Úsvit rasismu*, s. 134–139.

Gobineaua byl vzestup a pád civilizace rasově předurčen. Všechny vyspělé kultury, které se v historii vyskytovaly, byly dílem Árijců a vycházely z aristokratického modelu vládnutí. Kultury zanikly tehdy, když se árijská vládnoucí kasta začala křížit s kastami méně rasově hodnotnými a tím začala degenerovat.⁵⁵ Takový osud čekal podle Arthura Gobineaua každou civilizaci na světě, pokud v ní dojde ke všeobecnému křížení ras.⁵⁶

Arthur Gobineau ve svých úvahách rozvíjel myšlenku, že k rozrůznění lidstva a zahájení rasové hierarchizace došlo v důsledku geologických převratů, tzv. kataklyzmat. Tím se vytvořily z primárního adamitského pokolení tři základní sekundární lidské rasy, které byly radiálně odlišné – bílá, černá a žlutá. V rámci tohoto rasového členění stojí podle Gobineaua nejnižší rasa černá, jejíž inteligence je omezená, ale vyniká především chutí a čichem. Představitelé rasy žluté se vyznačují nedostatkem fyzické síly, sklonem k pasivitě a po všech směrech tíhnou k průměrnosti. Rasa bílá pro Gobineaua představuje vrchol rasové hierarchizace. Pro bílou rasu je charakteristická dokonalost tělesné konstituce, vysoká inteligence a láska ke svobodě.⁵⁷

Na základě inspirace orientální renesancí a předpokladu árijské existence Gobineau spojoval zásadní rasovou změnu s příchodem příslušníků bílého plemene z Východu. Árijští Germáni přišli do semitské římské společnosti, kde se smísili a podmanili si keltské, slovanské a galořímské kmeny a tak vytvořili moderní civilizaci. Tímto byl potenciál bílé rasy vyčerpán. Árijci byli v roli posledních sjednotitelů, kteří prostřednictvím celosvětové expanze smísili všechny lidské typy. Gobineau byl fatalistou, protože tvrdil, že tato árijská globalizace byla posledním výkřikem historie. Dějiny se vyčerpaly a skončily zrozením jednotného lidstva, které je jednotné.⁵⁸ Gobineuovo dílo bylo produktem nejenom árijské teorie, ale také mýtů o germánské nadřazenosti. Ve své knize, která je prostoupena fatalistickým pesimismem chápe Germány jako nejryzejší árijský materiál, který si dokázal uchovat ctnosti a ušlechtilost.⁵⁹

Gobineauovo *Pojednání o nerovnosti lidských ras* by nemělo být chápáno jako rasistické dílo, ale jako polemika s ideou pokroku a zamyšlení se nad vývojem světa. Ačkoliv se toto dílo nedá považovat za antropologickou studii, lze být považováno za dílo historické a

⁵⁵ GOBINEAU, Arthur de, *The Inequality of Human Races*, New York 1915, s. 24–29.

⁵⁶ BURLEIGH, Michael, WIPPERMANN, Wolfgang, *Rasistický stát. Německo 1933–1945*, Praha 2010, s. 39.

⁵⁷ BUDIL, *Jitro Árijců*, s. 149–156.

⁵⁸ Tamtéž, s. 156–206.

⁵⁹ BURROW, J. W., *Krise rozumu. Evropské myšlení 1848-1914*, Brno 2004, s. 124.

Lze ho chápat jako dílo reprezentující dobové francouzské historiografické myšlení. Nebylo by spravedlivé stigmatizovat Gobineaua, že neodmítl nabídku konzula George Robinse Gliddona, který ho roku 1855 informoval, že stoupenci zachování otroctví ve Spojených státech americký připravují překlad *Pojednání o nerovnosti lidských ras* do angličtiny. Dle Gobineaua byla Severní Amerika bez budoucnosti a proto se ani o problematiku otrokářství nezajímal a význam tohoto setkání nepochopil. Americký překlad vyšel v roce 1856 ve Filadelfii a to pod názvem *The moral and intellectual diversity of races (Morální a intelektuální rozdílnost ras)*. Celý tento překlad byl ideologicky laděný, byly vynechány některé pasáže za účelem podpory otrokářství a tím bylo na Gobineaua dáno stigma rasisty a odpůrce abolicionismu.⁶⁰

Význam Gobineauovy teorie však není pouze v jeho rasovém výkladu dějin, ale stejně důležité je, že jeho rasové dějiny byly vědecké. Rasové či etnické předsudky existovaly celá staletí před Gobineauem, ale až do devatenáctého století byly prezentovány spíš v náboženském, než biologickém či rasovém kontextu.⁶¹

K podobnému závěru, že mystická rasa je hybatelem všech událostí a veškerého koloběhu dějin došel i Oswald Spengler ve svém díle *Untergang des Abendlandes (Zánik Západu)*, kde rozvíjí i teorii, že svět se blíží ke svému zániku. Uvedl také, že pevné rozdělení ras je nemožné. „Docházím tedy k závěru, že rasa právě tak jako čas a osud je něco naprosto rozhodujícího pro všechny životní otázky, o čem každý člověk jasně a zřetelně ví, pokud se nesnaží pochopit to rozumově, tedy prostřednictvím rozčleňování a uspořádávání, jež je zbaveno duše.“⁶²

2.7 Gobinismus

Je velice diskutabilní otázkou, jak dílo tohoto myslitele osvícenství ovlivnilo rasové teorie budoucnosti. Na tento problém se lze dívat dvojitou optikou. Lze jej chápat jako Hitlerova učitele a jakési myšlenkové vnuknutí holocaustu? Podle evolučního biologa Stephena Jaye Goulda o Gobineauovi ve své knize *Jak neměřit člověka: Pravda a předsudky v dějinách hodnocení lidské inteligence* mluví jako o „praotci moderního vědeckého rasismu.“⁶³ Gould ve svém díle načrtl jakousi přímku vlivu Gobineauových myšlenek, kterými se inspiroval Houston Steward Chamberlain a skrze Chamberlaina se tento myšlenkový proud dostal do základů

⁶⁰ BUDIL, *Jitro Árijců*, s. 208–210.

⁶¹ PROCTOR, Robert, *Rasová hygiena. Lékařství v době nacismu*, Praha 2009, s. 19.

⁶² SPENGLER, Oswald, *Zánik Západu*, Praha 2010, s. 421.

⁶³ GOULD, s. 368.

rasových teorií zastávaných Hitlerem. Gobineaua pokládal za největšího rasistu devatenáctého století.⁶⁴

Je nutno se na problematiku podívat i z druhé strany. Budil se ve svém díle *Jitro Árijců: Život a dílo Arthura Gobineaua, zakladatele árijské ideologie* postavil zásadně proti hodnocení Gobineaua jako jakéhosi autora nacistické ideologie. Podle něj existuje pouze jediný důkaz o tom, že Adolf Hitler vůbec zmínil jméno francouzského spisovatele. Lze ho najít ve vzpomínkové knize Hermanna Rauschninga *Gespräche mit Hitler (Rozhovory s Hitlerem)*, kde cituje vůdcovu otázku: „*Jak bychom mohli zastavit rasový úpadek? Máme se držet myšlenek hraběte de Gobineaua?*“⁶⁵ Vůdce byl aktivistou, který chtěl rasově očistit Německo i za cenu prohrané války. Jak napsal ve svém díle *Mein Kampf (Můj boj)*: „*Historická zkušenost ukazuje se strašlivou zřetelností, že při každém míšení krve árijce s nižšími národy dochází k zániku nositele kultury.*“⁶⁶ Na druhou stranu Gobineau, tento historický fatalista, popíral, že by bylo možné rasovou degeneraci zastavit. Houston Steward Chamberlain, tento skutečný pangermanista, pokládat Gobineauovy teorie nesnesitelné.⁶⁷ Přestože teoretici árijské rasy jako Chamberlain a Gobineau vystavěli své teze o nadřazenosti rasy na nepřesvědčivě podložených základech, tak tyto teorie ovlivnily historické i politické dějiny.⁶⁸

Skutečným zakladatel gobinismu, intelektuálního hnutí, které selektivně vycházelo z Gobineauových myšlenek, byl historik Ludwig Schemann, který v roce 1894 založil ve Štrasburku Gobineauovu společnost. Ale když v roce 1919 připadl Štrasburk znovu Francii, Schemann společnost rozpustil. Navzdory veškerému Schemannovu snažení zůstal však gobinismus exkluzivní záležitostí, která zaujala pouze malý okruh sympatizantů. Gobineauovi rasové teze se k německým čtenářům po nástupu nacistů k moci ani nedostaly, protože poslední německé vydání *Pojednání o nerovnosti lidských ras* vyšlo v roce 1920. Nemáme tedy žádné důkazy o tom, že by kromě příležitostných a nesystematických odkazů přispěl německý gobinismus k formování ideologie nacistického totalitarismu.⁶⁹ „*Nelze Arthura*

⁶⁴ Tamtéž, s. 370–372.

⁶⁵ BUDIL, *Jitro Árijců*, s. 289.

⁶⁶ HÁJEK, Jiří, *Hitlerův Mein Kampf. Z bible německého nacionálního socialismu s komentářem Jiřího Hájka*, Praha 1993, s. 129.

⁶⁷ BUDIL, *Jitro Árijců*, s. 288–290.

⁶⁸ BARNES, Harry Elmer, *Some Contributions of Sociology to Modern Political Theory*. In: *The American Political Science Review* 15, 1921, 4, s. 503.

⁶⁹ Budil, *Jitro Árijců*, s. 290–296.

*Gobineaua zařadit do genealogie moderního rasismu, jehož tragédie završila holocaustem.*⁷⁰

V českém prostředí ovlivňuje vnímání Gobineauova odkazu Václav Černý, který parafrázuje Gobineauovy myšlenky jako vyloženě pre-nacistické. Černý ve svém díle *Rasismus, jeho základy a vývoj* přímo uvedl, že „*rasismus německý v tvaru, jež si osvojil v době Výmarské republiky a v němž se stal oficiální ideologií Třetí německé říše, je zcela nepochybně upravený gobinismem.*“⁷¹

S jistotou lze tvrdit, že Arthur Gobineau nebyl zakladatelem vědeckého rasismu. „*Svým básnickým talentem probudil k životu imaginární Árijce, ale jejich další tragické putování západními politickými dějinami se ho již netýkalo a nenese za něj odpovědnost.*“⁷² Árijci, kteří byli předtím pouze neurčitým stínem zrozeným z filologické spekulace, byli Gobineauem přeměněni v lid, který nejprve vytvořil velké civilizace a který uzavře dějiny lidstva. Rasová válka, kterou legitimizoval sociální darwinismus a byla přímo vedená mezi národy a uvnitř nich, vznikla nezávisle na Gobineauově díle. *Pojednán o nerovnosti lidských rasí* je nostalgickým povzdechem nad starými hodnotami, které jsou novým věkem zničeny. Pro něj rasa nebyla nástrojem pro odůvodnění západní nadvlády nad ostatními společnostmi, ale metaforou hrdinství a ušlechtilosti, hodnot, které industriální věk modernity zabíjel. Zejména vliv orientální renesance, tedy inspirace Východem, mu zabránil podlehnout myšlenkám o zvláštní civilizační misi Západu. Gobineauovo dílo je spíše filosofickým zamyšlením se skrze rasovou analogii nad otázkami povahy a budoucnosti vlastní společnosti a doby. Pro něj byla rasová genocida nemyslitelná, neboť z fatálního etnického chaosu nelze vytavit původní nositele rasové velikosti.⁷³

Zásadní krok od teoretické roviny k masové politické ideologii však rasové myšlení učinilo až v sedmdesátých letech devatenáctého století díky vlivu sociálního darwinismu. V této době odhalil Charles Darwin přírodní zákony a na základě jejich aplikace se rozšířila představa, že lze společnost reformovat, ozdravit a pozitivně proměnit. Tímto způsobem se zrodila eugenika, hnutí za ozdravení společnosti, za zdravější národ zbavený „*jedinců postižených, slabomyslných nebo sociálně nepřizpůsobivých.* Byly přijímány zákony o

⁷⁰ Tamtéž, s. 295.

⁷¹ ČERNÝ, Václav, *Rasismus, jeho základy a vývoj*, Praha 1939, s. 76.

⁷² BUDIL, *Jitro Árijců*, s. 299.

⁷³ Tamtéž, s. 299–306.

nedobrovolné sterilizaci, eutanazii, čistotě rasy, a celý zmíněný proces vyvrcholil tragédií holocaustu a etnických čistek druhé světové války.”⁷⁴

⁷⁴ BUDIL, *Jitro Árijců* s. 30.

3 EUGENIKA VE SPOJENÝCH STÁTECH AMERICKÝCH

V devatenáctém století způsobil krizi modernity rozklad politické kultury osvícenství. Rozpad politických stran, třídního systému dělicího společnosti a národního státu jako průvodní jev vzniku moderní masové společnosti byl příčinou vzniku nevyzpytatelného a manipulovatelného davu. O tomto fenoménu hovoří Hannah Arendtová jako o lůze, kterou nelze zaměňovat za lid: „*Lůza je především skupina, v níž jsou zastoupeny všechny třídy. Proto je tak snadné zaměňovat lůzu za lid, neboť ten také zahrnuje všechny vrstvy společnosti. Zatímco lid ve všech velkých revolucích bojoval za skutečné zastoupení, lůza volá vždy po „silném muži“, po „velkém vůdci“. Neboť lůza nenávidí společnost, z níž je vyloučena, stejně jako parlament, v němž není zastoupena.*“⁷⁵ Skutečnost, že dědicem intelektuálních výtvorů vzdělanců a myslitelů může být lůza, je historickou zkušeností dvacátého století. Rasové teorie představují jakýsi pokus o klasifikaci lidských populací na základě dědičných znaků, které byly kategorizovány a přiřazeny k určitým rasovým typům.⁷⁶ Tyto teorie se staly legitimními v momentě, kdy je podpořila věda, takzvaná eugenika. Spojením principů eugeniky a rasových kategorií vznikla teorie, že lze obnovit či vytvořit národní společenství destrukcí cizorodého či defektního elementu.⁷⁷

Dílo, které změnilo historii a hned po jeho vydání v roce 1859 a zaznamenalo značný ohlas, bylo *On the Origins of Species by Means of Natural Selection, or the Preservation of Favoured Races in the Struggle for Life* (*O původu druhů prostřednictvím přirozeného výběru aneb Záchrana preferovaných ras v existenčním boji*), jehož autorem byl Charles Darwin (1809-1882). V tomto díle poprvé vyjádřil myšlenku, že na základě boje o přežití se budou získané odchylky dědit na potomstvo, pokud by to mělo pomoci k zachování druhu.⁷⁸ Dále nastínil principy boje o přežití: „*A tak, protože přichází na svět více jedinců, než kolik jich může přežít, musí v každém případě docházet k boji o přežití, ať již jednoho dědice s druhým jedincem stejného druhu, nebo s jedinci jiných druhů, nebo s vnějšími životními podmínkami.*“⁷⁹ Darwin byl liberál s pokrokovým myšlením a plně podporoval rovnost mezi lidmi. Jeho kniha neobsahovala rasové teorie, ale zabývala se rostlinami a zvířaty. Přesto se Darwin proti své vůli stal zakladatelem rasistické ideologie, protože vyslovil teorii

⁷⁵ ARENTOVÁ, Hannah, *Původ totalitarismu*, Praha 2013, s. 181.

⁷⁶ BUDIL, *Úsvit rasismu*, s. 24, 25.

⁷⁷ BUDIL, *Triumf rasismu*, s. 299–300.

⁷⁸ CRAWFURD, John, *On the Theory of the Origin of Species by Natural Selection in the Struggle for Life*. In: *Transactions of the Ethnological Society of London* 7, 1869, s. 27.

⁷⁹ DARWIN, Charles, *O vzniku druhů přírodním výběrem*, Praha 2007, s. 88.

přirozeného výběru coby evolučního mechanismu. Tato teorie se stala ideou všech následujících rasových pojednání. Podle Darwina probíhal jak v rostlinné i živočišné říši neustálý boj o přežití a tento proces přirozeného výběru následně vedl k dalšímu rozvoji v rámci jednotlivých druhů. Na svou knihu *O původu druhů* navázal dílem *The Descent of Man (O původu člověka)*. Zde Darwin vyjádřil myšlenku, že Bůh nestvořil lidstvo z primárního páru a že se nevyvíjelo do současné podoby díky klimatickým vlivům. Rozvinul zde teorii, že lidské druhy se vyvinuly nezávisle na sobě a že jsou rozdílné tělesnou stavbou, schopností aklimatizace, duševními vlastnostmi, rozumovými schopnostmi a sklonem k určitým chorobám.⁸⁰ Ale rovněž si povšiml neselektivních dopadů moderní civilizace a navrhl, že odchov by mohl podpořit snižující se vliv přírodního výběru. Tento myšlenkový posun odrážel zvyšující se vliv, který na něj měl bratranec Francis Galton.⁸¹

Na teorie darwinismu navazoval také český vědec Aleš Hrdlička, který tvrdil, že jsou národy nadprůměrné a podprůměrné a tehdejší humánní snahy o vyrovnání těchto rozdílů byly bezmocné. Podle něj budou nepoměry mezi rasami nadále vzrůstat, protože silnější žijí usilovněji, než skupiny nižší. Mezi oběma skupinami budou rozdíly narůstat a budou „*velkolidé a malolidé ve smyslu hlavně duševních vlastností; a slabší, kdykoliv přijdou do styku se silnějšími, podlehnou. (...) Žádná morálka, ani víra, ani zákony nedovedou krutému, ale v kořeni přirozenému tomuto postupu čelit.*“⁸²

3.1 Sociální darwinismus

Filosofický směr, který se myšlenkami Charlese Darwina inspiroval, byl sociální darwinismus. Představitelé sociálního darwinismu byli přesvědčeni o tom, že se Darwinovy teze dají a je žádoucí je aplikovat na lidskou společnost. To znamená ji pozitivně reformovat a revitalizovat a to i za cenu nutné eliminace slabých, postižených a méněcenných. Na druhou stranu se mělo podpořit přežití těch schopnějších jedinců.⁸³ Tímto způsobem sociální darwinismus otevřel cestu legitimacy nejen pro kontrolu „méněcenných mimoevropských ras“, ale i pro eugenické programy rasového zušlechťování v rámci samotné západní civilizace. Sociální darwinismus se rozšířil mezi západními vzdělanci a společností poměrně rychle, protože vycházel duchu doby, který byl na jedné straně progresivní a reformní, ale na straně druhé i nacionalistický a militantní. Je nicméně politováníhodnou skutečností, že rasová

⁸⁰ DARWIN, Charles, *O původu člověka*, Praha 2006, s. 194.

⁸¹ BURLEIGH, WIPPERMANN, s. 39–41.

⁸² HRDLIČKA, Aleš, *O původu a vývoji lidstva i budoucnosti lidstva*, Praha 1924, s. 63.

⁸³ WELLS, Collin D., *Social Darwinism*. In: *American Journal of Sociology* 12, 1907, 5, s. 695.

ideologie a antisemitismus získaly právě díky sociálnímu darwinismu oficiální uznání, kdy se tyto teorie mohly opřít o vědecký základ, a díky velké oblibě se začaly uplatňovat v legislativě.⁸⁴

3.2 Vznik eugenického hnutí

V druhé polovině devatenáctého století se pod vlivem sociálního darwinismu zrodilo eugenické hnutí a rasová hygiena. Eugenické hnutí bylo praktickou aplikací syntézy sociálního darwinismu a rasové ideologie. Tato hnutí vystoupila s programem revitalizace a radikální rekonstrukce západní společnosti podle zákonů, které odhalil Charles Darwin. K tomuto myšlenkovému proudu se přihlásily přední osobnosti dobového politického, kulturního a vědeckého života ve Francii, Německu, Spojených státech amerických i Velké Británii. Rasová teorie tak získala oficiální status, těšila se oblibě veřejnosti a začala se uplatňovat v legislativě. Darwinismus, zejména proto, že vycházel vstříc nacionalistickému a militantnímu duchu doby, se stal oblíbenou a rozšířenou teorií.⁸⁵

Eugenika, jinými slovy řízená evoluce, se pomocí studia mechanismů lidské dědičnosti snaží nalézt cestu ke zlepšení populačního genofondu. Vychází z názoru, že určité lidské vlastnosti, jako zdraví, inteligence a mravní charakter, jsou nadřazené ostatním a jsou základem pro intelektuální a kulturní úspěchy společnosti, kvalitu jejího života a její vojenskou, vědeckou a ekonomickou sílu. Tyto vlastnosti jsou do velké míry geneticky determinovány, tím pádem je možné je geneticky zlepšovat.⁸⁶

Důležitým dědicem Darwinových myšlenek byl jeho syn Leonard Darwin (1850-1943), který byl mezi lety 1911-1926 předsedou Eugenics Education Society (Eugenická vzdělávací společnost). Leonard Darwin tvrdil, že kromě eliminace typů lidí, kteří byli nežádoucí, například zločinci, idioti, mrzáci, hluší a slabomyslní, bylo zapotřebí vytvoření skupiny nadčlověka. Ale jedním dechem dodal, že tato myšlenka je naprosto neproveditelná, neboť „*kdyby se mezi námi objevila určité skupina nadlidí, jistě by utlačovala a tyranizovala své spoluobčany, až by se lid vzbouřil a zbavil je vlády nebo je vyhubil. Vypěstění nadčlověka, i kdyby se podařilo, by tedy vedlo buďto k tyranii nebo revoluci.*“⁸⁷ Snahou eugeniky podle původní myšlenky a bez příměsi nerovnosti lidských ras bylo tedy plemenné zlepšení celého národa.

⁸⁴ BUDIL, *Triumf rasismu*, s. 850–852.

⁸⁵ BUDIL, *Jitro Árijců*, s. 307.

⁸⁶ BAKALÁŘ, Petr, *Tabu v sociálních vědách*, Praha 2003, s. 247, 248.

⁸⁷ DARWIN, Leonard, *Co je to eugenika?*, Praha 1936, s. 26.

Prostředkem, kterým se mělo zabránit, aby nevhodní rodiče měli potomstvo, byla sterilizace, protože „*kdo jednou navštívil některý z ústavů, ve kterých se vlekou velká množství těchto bytostí životem, který je bez užítku a bez smyslu, jistě si musí přát, aby se podniklo něco více než dosud, aby se takové bytosti nerodily.*“⁸⁸ Dostane-li takováto slabomyslná osoba možnost se množit, budou všechny vlohy ke slabomyslnosti dědičně předány jejímu potomstvu. Podle Leonarda Darwina se slabomyslní, kteří jsou ponecháni bez dozoru, rychle množí, neboť nedokážou předvídat důsledky vlastního jednání. Tito mívají silně vyvinuté sexuální impulsy a stávají se veřejně nebezpečnými, jsou-li ponecháni na svobodě. Jsou tedy dvě cesty, jak omezit jejich množení. První cestou je zavření do speciálních ústavů, kde je nemyslitelné, aby se množili. A druhou cestou by bylo ponechání jedinci volnost, ale za předpokladu nucené sterilizace, která by předešla nežádoucímu potomstvu.⁸⁹

Leonard Darwin nastínil také jakousi podobu pozitivní eugeniky, kdy mělo být legislativně uzákoněno, že rodiče z dobrých linií a rodů musí mít přiměřeně početnou rodinu. „*Protože každý, kdo přispěje k tomu, aby se tento jednoduchý fakt stal každému jasným, přispěje svým dílem k ochraně národa před úpadkem.*“⁹⁰

Autorem myšlenky rozšíření Darwinových teorií na lidskou společnost byl jeho bratranec Francis Galton (1822–1911). Podle jeho názoru měl člověk převzít kontrolu nad svou vlastní evolucí. Francis Galton se stal zakladatelem dědičné péče o zdraví, které dal v roce 1883 jméno Eugenika. Vznikl program s cílem zlepšit lidskou rasu pomocí genetiky. Opatření se neomezovala pouze na otázku rozmnožování, ale zahrnovala také vzdělávání, veřejné zdraví a sociální péči. Jeho prvotina na téma lidské dědičnosti a degenerace vyšla v roce 1865 jako článek s názvem *Hereditary Talent and Character (Dědičný talent a charakter)*⁹¹ který publikoval v Macmillan's Magazine v roce 1865. Přispěl tím k otevření debaty, která pokračuje do současnosti na téma dědičnost a inteligence.⁹² Své dílo *Hereditary Genius (Dědičný génius)* napsal pouze dekádu po knize *Origins of Species* svého bratrance Charlese Darwina z roku 1859, tedy v roce 1869. Když Francis Galton přečetl *Origin of*

⁸⁸ DARWIN, *Co je to eugenika* s. 39.

⁸⁹ Tamtéž, s. 39–41.

⁹⁰ Tamtéž, s. 60–63.

⁹¹ LARSON, Edward Johnson, *Sex, Race, Science*, Baltimore 1995, s. 19.

⁹² GILLHAM, Nicholas W., *A life of Sir Francis Galton. From African exploration to the birth of Eugenics*, Oxford 2001, s. 155, 156.

Species, označil toto dílo za zlom ve svém životě. Viděl v něm možnost, jak prostřednictvím evolučního procesu pozvednout „*the present miserably low standard of the human race*.“⁹³

V *Hereditary Genius*, dnes již klasické studii, opět Galton předložil důkaz o přenášení inteligence dědičností zejména tím, že se opřel o Darwinovu teorii pangeneze.⁹⁴ Naznačil také, že genialita je dědičným znakem a tuto hypotézu demonstroval na výzkumu předních osobností Anglie, sestávajících se z významných reprezentantů vědy, veřejného života či literatury. Poukázal též na negativní stránku lidské reprodukce, totiž že zatímco geniální jedinci předávají své geny potomkům, tak existuje i značné procento méněcenných, kteří jdou nositeli genů defektních. Tito pak přispívají k degeneraci lidského rodu.⁹⁵ V přednášce uskutečněné v roce 1901 v Anthropological Institute of Great Britain and Ireland (Antropologický institut Velké Británie a Irska) a nazvané Race Improvement (Rasové zlepšení) varoval před úpadkem lidského rodu.⁹⁶ Za řešení problému degenerace považoval podporu reprodukce privilegovaných skupin obyvatelstva, jedinců, kteří jsou nositeli vysoce kvalitních znaků. Galton předpokládal, že dědičnost člověka je určena nikoliv výchovou, ale jeho přirozeností. Charakterové vlohy a vlastnosti člověka se v této interpretaci stávaly základní substancí dědičné výbavy člověka. Tento základ je biologicky podmíněn a lze jej ovlivnit prostřednictvím systematické selekce.⁹⁷ Tak začala dlouhá a hluboce kontroverzní cesta eugenického hnutí a dědičnosti.⁹⁸

Galton vycházel z vědecké teorie Gregora Mendela, která pojednává o křížení plemen a problematice přenášení jednotlivých vrozených znaků z rodičů na potomky.⁹⁹ Eugenické vědecké snahy se zajímají, jak pozitivní či negativní genofond může ovlivňovat tělesnou i duševní kvalitu budoucích generací. Kdy formou regulace sňatků by bylo možné ovlivnit kvalitu následující generace.¹⁰⁰ Vhodným křížením, výběrem kvalitních partnerů, lze předejít genetickému přenosu zrudnění či jiné mentální nebo tělesné retardaci. Eugenika se snažila

⁹³ „Současný bídne nízký standard lidských ras.“ TUCKER, William, *The science and politics of racial research*, Champaign 1994, s. 41.

⁹⁴ Pangeneze je hypotéza vykládající dědičnost existencí pangenů, tedy částec obsažených v každé buňce organismu, přenášejících dědičné vlastnosti. SWEENEY, Gerald, *Fighting for the good cause. Reflections on Francis Galton's legacy to American hereditarian psychology*, Philadelphia 2001, s. 10.

⁹⁵ FIELD, James A., *The Progress of Eugenics*. In: *The Quarterly Journal of Economics* 26, 1911, 1, s. 5–10.

⁹⁶ Tamtéž, s. 19.

⁹⁷ KRIEGERBECKOVÁ, Jitka, *Lidská dědičnost ve světle hereditárních teorií 1. poloviny 20. století*, In: BLAŽEK, V., BUDIL, Ivo T. (ed.), *Dědičnost, osobnost, společnost*, Plzeň 2007, s. 43, 44.

⁹⁸ HERRNSTEIN, Richard J., MURRAY, Charles, *The bell curve. Intelligence and class structure in American life*, New York 1994, s. 2.

⁹⁹ FIELD, s. 32.

¹⁰⁰ BROŽEK, Artur, *Zušlechtění lidstva. Eugenika*, Praha 1913, s. 15–19, 98.

pěstít a rozplozovat geneticky nadprůměrné jedince a zároveň omezit rozmnožování osob s podprůměrnou hodnotou dědičných vloh.¹⁰¹

Eugenika se stala jediným odvětvím sociálního darwinismu, které schvaloval sám Darwin. Darwinovské ospravedlnování spočívalo v tvrzení, že v lidských společnostech je přirozený výběr ze značné části pozastaven. Samotná degenerace začala být koncem devatenáctého a počátkem dvacátého století mocným a čím dál častěji používaným pojmem. Rozmnožování méně způsobilých, neboli degenerovaných, bylo potřeba zabránit. Do této skupiny patřily šílenci, alkoholici, tuláci, lidé, kteří trpěli nějakými dědičnými chorobami, zločinci, nesvéprávní, a dále i ti, které označilo English Charity Association (Anglické charitativní sdružení) jako undeserving poor.¹⁰²

Vedle neintervenční eugeniky zdůrazňující odnětí státní podpory chudině existovaly i formy „pozitivní“ a „negativní“ verze eugenické intervence. Negativní intervence se soustředila na opatření toho typu, jako byla sterilizace, segregace či pozdější eutanazie a pozitivní eugenika podporovala zdravá manželství v plození potomstva.¹⁰³

V roce 1907 byla založena Eugenics Education Society (Eugenická vzdělávací společnost) za účelem vzdělávání veřejnosti v eugenických otázkách. Galton se stal jejím prezidentem v roce 1908, vystřídal ho v roce 1911 až do roku 1928 syn Charlese Darwina Leonard Darwin. V roce 1926 se název změnil na Eugenics Society (Eugenická společnost) a od roku 1989 je znám pod názvem Galton Institute (Galtonův institut). V tomto ústavu byla zkoumána dědičnost alkoholismu či pohlavních chorob a genetické kvality národa. Vycházely populární eugenické články v časopise Eugenics Review, které se zabývaly jak pozitivní, tak i negativní eugenikou.¹⁰⁴

3.3 Eugenický mezinárodní boom

Darwinův bratranec Francis Galton v Londýně založil Eugenics Education Society, na Londýnské univerzitě vznikl ústav Francis Galton Laboratory for National Eugenics (Laboratoř Francise Galtona pro národní eugeniku). V Německu vytvořil zoolog Ernest Haeckel (1834–1919) svébytnou filozofii zvanou monismus, která byla postavena na darwinistických základech přirozeného vývoje. Od založení Der Deutsche Monistenbund

¹⁰¹ LAŠEK, František, *Zušlechtění lidstva (eugenika)*, Praha 1916, s. 17.

¹⁰² Nehodná chudina. BURROW, s. 116, 117.

¹⁰³ BURROW, s. 117.

¹⁰⁴ BULMER, Michael, *Francis Galton. Pioneer of heredity and biometry*, Baltimore 2003, s. 84, 85.

(Monistická liga) v roce 1906 se jeho ideje týkající se selektivního rasového rozmnožování začaly uchycovat i ve vědeckých kruzích.¹⁰⁵ Prioritou jeho teorií bylo rasové povznesení německého národa. V roce 1904 ve své knize *Die Lebenswunder* (Zázraky života) uvedl: „*Jaký prospěch může mít lidstvo z těch tisíců mrzáků, kteří se každým rokem rodí, z hluchoněmých, z kreténů, z lidí s nevyléčitelnou dědičnou vadou a jim podobných, jež udržujeme uměle při životě, dokud nedosáhnou dospělosti? Jaký nesmírný konglomerát utrpení a bolesti představuje toto neutěšené číslo pro samotné postižené ubožáky! Jaké nezměrné starosti a žal přináší jejich rodinám! A jakou ztrátu soukromých zdrojů i státních výdajů na úkor zdravých znamená!*“¹⁰⁶

Ve Spojených státech amerických založil Charles Benedict Davenport (1866-1944) eugenickou laboratoř v *Cold Spring Harbor* ve státě New York. A právě v Severní Americe byl v roce 1907 přijat první zákon týkající se sterilizace mentálně postižených. Představu o nově vybudované a ozdravené společnosti nastínil spisovatel Herbert George Wells (1866-1946) ve svém díle *Anticipations* (Předvídaní) z roku 1901: „*Morální kodex, který bude panovat v novém světovém státě, bude především podporovat rozvoj všeho, co je na lidstvu ušlechtilé, účelné a krásné – nádherná a silná těla, jiskrné a výkonné mozky i stále se zvětšující objem vědění – a zároveň bude omezovat rozmnožování individuí méněcenných a služebných. ... Existuje metoda, bez níž se člověk v některých případech prostě neobejde: smrt. ... Občané Nové Republiky budou cítit pramalý soucit a ještě méně pochopení pro kvantum nicotných a hloupých stvoření, bázlivých, bezmocných a nepotřebných, nešťastných, či šťastných zavržením způsobem uprostřed hrozných hanebností, neduživých, ošklivých, nevýkonných, zrozených z nekontrolovatelného chtíče a množících se díky naprostému nedostatku zdrženlivosti a inteligence. ... Co s nimi, s černými, hnědými a žlutými hordami, které nesplňují žádné z kritérií užitečnosti? Nuže – svět není zaopatřovací ústav. Mám za to, že budou muset jít.*“¹⁰⁷

Galtonovy a Darwinovy ideje se postupně rozšířily po celé Evropě a Spojených státech Amerických.¹⁰⁸ Právě eugenika a rasová hygiena představovaly intelektuální proud, který měl přímý vliv na vytvoření nacistického rasového totalitarismu a jeho vyústění do tragédie holocaustu. Po konci druhé světové války bylo nezbytné zbavit moderní vědu odpovědnosti za

¹⁰⁵ BURLEIGH, WIPPERMANN, s. 41, 42.

¹⁰⁶ BUDIL, *Jitro Árijců*, s. 308.

¹⁰⁷ BUDIL, *Jitro Árijců*, s. 308.

¹⁰⁸ BURLEIGH, WIPPERMANN, s. 40, 41.

zločin rasové ideologie. Pozornost musela odvést od institucí, které eugeniku finančně a intelektuálně zaštiťovaly, k autorům – k teoretikům jako Arthur Gobineau.¹⁰⁹

3.4 Eugenické hnutí ve Spojených státech amerických

Eugenika, jako věda o zlepšování lidské rasy prostřednictvím vědecké a umělé kontroly takzvaného chovu, získala na přelomu devatenáctého a dvacátého století zásadní popularitu nejen ve společenských, ale i vědeckých a akademických kruzích a to zejména ve Spojených státech amerických. Od prvotních nesmělých pozorování a legislativních omezení, které odstartovaly právě Spojené státy americké, se eugenika posunula jako prostředek vlády jednoho z nejfatalističtějších hnutí moderních dějin, nacistického Německa.¹¹⁰ V anglosaských zemích byl kladen důraz na použití státní intervence, která měla zastavit počátek degenerace lidského druhu. Degenerace měla dva důvody. První byl lékařská péče. Dle eugeniků se s postupem a rozvojem vědy a lékařství podařilo zachovat mnohem více životů „slabých“ jedinců, než bylo v přirozeném boji a v rámci přírodního výběru nejsilnějšího přípustné. Druhým důvodem byly rychle se množící chudinské čtvrti, kdy lidé chudí a nepřizpůsobiví se začali množit mnohem rychleji než lidé zdraví a nadaní.¹¹¹ Tito chudí lidé byli podle eugeniků biologicky determinováni menším vzrůstem a sklonem ke zločinnému chování.¹¹²

3.4.1 Protiimigrační legislativa

Konzervativní americké nacionalisty neznepokojovalo až tolik množství imigrantů plavících se do Spojených států amerických, ale zejména jejich rasové a etnické složení. Američtí patrioté tvrdili, že potomci vítězů ve válce za nezávislost páchají rasovou sebevraždu. Od konce osmdesátých let devatenáctého století převážili imigranti z východní a jižní Evropy nad imigranty z „teutonské“ severozápadní Evropy. Na tuto krizi americké identity byla odpovědí rasová ideologie, kdy představitelé amerického nacionalismu nabyli dojmu, že rasová příslušnost je nejmocnější silou. Tento proces rasového míšení začal být pokládán za rozvratný a nežádoucí. Ve Spojených státech amerických začal na počátku dvacátého století růst rasový nativismus, který byl přímým důsledkem přílivu přistěhovalců z východní a jižní

¹⁰⁹ BUDIL, *Jitro Árijců*, s. 309.

¹¹⁰ BERGMAN, Jerry, *The Darwin Effect*, Green Forest 2014, s. 114.

¹¹¹ PROCTOR, s. 22.

¹¹² BOAS, Franz, *Eugenics*. In: *The Scientific Monthly* 3, 1916, 5, s. 472, 473.

Evropy. Severoamerické i evropské elity byly strženy rasovým fatalismem, který vyústil v eugenické programy a protiimigrační politiku.¹¹³

Přistěhovalci přicházeli do Spojených států amerických za vidinou lepších zítřků, než které by je potkaly v Evropě, kde byl nedostatek potravin. Byl to důsledek krutých zim v letech 1825-1826 a 1826-1827 a tyto nepříznivé podmínky přinesly opravdový hlad. Nejsilnějším motivem však byla laciná půda, kterou přistěhovalci z Evropy získávali zábořem starých indiánských lovišť.¹¹⁴ Na vrcholu přistěhovalecké vlny mezi lety 1900 a 1910 přišlo do Spojených států amerických jedenačtyřicet procent nového městského obyvatelstva z ciziny. Tento první přistěhovalecký národ následovali i v dalších letech ze stejných důvodů a stejných společenských vrstev noví imigranti, kteří utíkali ze svých domovin před hladem či nedostatkem pracovních příležitostí a před rasovým i náboženským utlačováním. Trvalý zájem o levnou pracovní sílu a pronásledování ve východní Evropě přinesly během osmdesátých let devatenáctého století změnu ve skladbě přistěhovalců.¹¹⁵

S přílivem přistěhovalců procházejících koncem devatenáctého století newyorským přístavem bylo přijímací středisko čím dál zkorumpovanější. Proto starost o registraci imigrantů převzal od státu nový úřad, který měl přistěhovaleckou otázku řešit, a začal na ostrově poblíž Manhattanu budovat nové přijímací středisko. V roce 1892 se otevřel Ellis Island a do jeho uzavření v roce 1954 se kolem dvanácti milionů lidí dotklo americké půdy právě zde. Zde začal proces odbavení přistěhovalců. Lékaři se snažili najít známky oslabení či chorob, i přesto, že nemocní byli drženi i několik týdnů, tak se pouhým dvěma procentům nepodařilo dostat na americkou půdu, neboť byli považováni za zločince či byli nositeli nepřijatelné choroby.¹¹⁶

V roce 1894 byla založena Immigration Restriction League (Liga pro omezení imigrace), jejímž střediskem byl Boston. Mezi hlavní cíle této společnosti patřilo omezení či dokonce zastavení přistěhovalectví z jižní a východní Evropy.¹¹⁷ Mezi přední členy patřil i Madison Grant.¹¹⁸ Americký prezident Theodore Roosevelt (1858-1919) přenesl sociologický pojem „rasová sebevražda“ do společenských debat a veřejného mínění. Upozornil na úbytek

¹¹³ BUDIL, *Triumf rasismu*, s. 838, 839.

¹¹⁴ JOHNSON, Paul, *Dějiny amerického národa*, Praha 2000, s. 235–237.

¹¹⁵ HALL, Prescott F., *Immigration and the World War*. In: *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 93, 1921, s. 191.

¹¹⁶ TINDALL, George Brown, *Dějiny Spojených států amerických*, Praha 2000, s. 412, 413.

¹¹⁷ HALL, Prescott F., *Immigration and Its Effects Upon the United States*. In: *The American Historical Review* 11, 1906, 4, s. 921.

¹¹⁸ BUDIL, *Triumf rasismu*, s. 841.

dětí narozených pravým Američanům, kdy v roce 1840 měla pravá americká rodiny 6 dětí a naproti tomu v roce 1900 už jen 3. Viděl nebezpečí v nárůstu přistěhovaleckých obyvatel, jejichž krev ředila tu původní nordickou. Ve Spojených státech amerických si jednotlivé rasy nebyly rovny, v tomto kontextu to znamenalo, že nezpochybnitelný prim hrál bílý protestant, po mnohé generace narozený v Americe. Roosevelt také na přelomu devatenáctého a dvacátého století deklaroval, že je rasovým zločinem, když ženy dobrého původu nechtějí mít děti, nebo jich nemají dostatečný počet.¹¹⁹

Se vzrůstající antipatií k přistěhovalcům do Spojených států americký byly vytvářeny i teorie k jejich stigmatizaci. Postupnému poklesu inteligence u jednotlivých přistěhovalců se dostalo genetického vysvětlení, totiž že se složení přistěhovalců změnilo. V prvních přistěhovaleckých vlnách převládala zejména rasa nordická.¹²⁰ Ale od té doby se zvyšovaly počty alpských a mediteránních přistěhovalců a tak se těžiště přesunulo z Německa, Skandinávie a Velké Británie na méněcenné obyvatelstvo jižní a východní Evropy, zejména Italy, Řeky, Poláky, Rusy a Židy.¹²¹

3.4.2 Přední eugenické osobnosti

Jako zakladatel a přední osobnost eugenického hnutí ve Spojených státech amerických je považován Charles Benedict Davenport (1866–1944). Davenport byl odlišným typem rasového vizionáře než Arthur Gobineau či Houston Steward Chamberlain. Zatímco tito autoři psali o zkáze rasy a potřebě její ochrany, Charles Benedict Davenport chtěl „vyšší rasu“ vytvořit.¹²² Eugenikou byl nadšen při návštěvě Galtona v Anglii a inspirován touto návštěvou napsal v roce 1907 dopis Madisonu Grantovi, v němž stojí, že „*renewed courage for the fight for the quantitative study for Evolution.*“¹²³

U Charlese Benedicta Davenporta nacházely Galtonovy ideje velmi úrodnou půdu a příznivou odezvu. Davenport ve svých studiích dědičnosti předložil názor, že sklon k určitému jednání má biologický základ. Prostřednictvím systematické analýzy rodokmenů zkoumal lidskou dědičnost. Na základě výsledků tohoto výzkumu interpretoval vlastní teorii lidské dědičnosti.¹²⁴ Tato teorie byla založena na hypotéze o existenci recesivních a

¹¹⁹ KLINE, Wendy, *Building the Better Race. Gender, Sexuality, and Eugenics from the Turn of the Century to the Baby Boom*, Berkeley 2001, s. 11.

¹²⁰ GOULD, s. 245.

¹²¹ HALL, Prescott F., *Italian Immigration*. In: *The North American Review* 163, 1896, 477, s. 252–254.

¹²² BUDIL, *Triumf rasismu*, s. 889.

¹²³ „Obnovil odvahu pro boj za kvantitativní studium Evoluce.“ BULMER, s. 87.

¹²⁴ DAVENPORT, Charles Benedict, *Heredity in Relation to Eugenics*, New York 1913, s. 23–25.

dominantních genů, které se podílejí na přenosu určitých znaků. Tato teorie vyplývá z předpokladu, že při reprodukci se tyto znaky transferují na potomky.¹²⁵ Ti se pak stávají nositeli geneticky přenosných infekcí. Davenport stanovil index klíčových znaků, u kterých analyzoval princip dědičnosti: alkoholismus, slepota, zločinné jednání, epilepsie, hluchota, slabomyslnost, kapavka, duševní nemoc, migréna a neuróza, paralýza, nemorální chování, tuberkulóza a potulný způsob života. Předpokládal, že většina znaků se dědí podle Mendelových zákonů, které tvrdí, že při spojení dvou jedinců vznikne jakýsi hybrid, který obsahuje kombinaci určitých znaků pocházejících od obou rodičů.¹²⁶ Jeho eugenické zájmy byly stimulovány jeho genetickou prací a interakcí s Madisonem Grantem.¹²⁷

Jako mnozí eugenici, tak i Davenport spojoval národní a rasovou identitu a předpokládal, že rasa určuje chování a charakter jedince. Podporoval také selektivní imigrační politiku. Turky, Slovany a Čiňany považoval za nebezpečné a nežádoucí. Ti imigranti, v jejichž rodinné historii byly nalezeny dědičné choroby jako šílenství, epilepsie, slabomyslnost, kriminalita, alkoholismus či sexuálně nemorální chování, neměli být vpuštěni jako nositelé geneticky chybného materiálu na území Spojených států amerických.¹²⁸

Koncept teorie dědičnosti je reflektován ve studii Henryho Herberta Goddarda (1866-1957) *The Kallikak family: A Study in the Heredity of Feeble-Mindedness* (*Kallikakova rodina: studie o dědičné slabomyslnosti*) z roku 1912. Zde autor analyzuje mechanismus přenosu slabomyslnosti, kdy sleduje rodovou linii šesti generací dvou odlišných matek a jednoho otce.¹²⁹ Goddard předpokládal, že slabomyslnost je dědičným faktorem a tuto hypotézu se snažil dokázat prostřednictvím analýzy rodokmenu takzvané Kallikak family. Pro něj nepředstavuje samotná existence „idiota“ jako takového nejzásadnější problém, ale za mnohem závažnější otázku považuje, jak docílit toho, aby se jejich řady nerozšiřovaly. Účinný nástroj sociální kontroly, zcela v intencích galtonovského konceptu eugeniky, viděl v řízené selekci a kontrole reprodukčního chování člověka. Goddard spolu s Davenportem a jinými americkými eugeniky došel k závěru, že slabomyslnost plodí zas jen slabomyslnost.¹³⁰ Kallikak složil z řeckého slova kallos (krása) a kakos (špatný). Toto dílo mapuje příběh Martina Kallikaka, který zplodil v roce 1776 nemanželského syna s bezejmennou ženou

¹²⁵ DAVENPORT, s. 20, 27–32.

¹²⁶ KRIEGERBECKOVÁ, s. 45, 46.

¹²⁷ BULMER, s. 87.

¹²⁸ KEVLES, Daniel J., *In the Name of Eugenics. Genetics and the Usas of Human Heredity*, London 1995, s. 46, 47.

¹²⁹ GODDARD, Harry Herbert, *The Kallikak Family*, New York 1912, s. 50, 51.

¹³⁰ KRIEGERBECKOVÁ, s. 46, 47.

nízkého původu. Goddard zjistil, že z tohoto spojení vznikla větev, kdy její představitelé byli jedinci mentálně retardovaní, nemanželští, sexuální devianti, alkoholici, epileptici či kriminální živly. Poté si Martin Kallikak vzal respektovanou dívku z dobré rodiny. Z tohoto spojení vzešli legitimní potomci z dobrých rodin, kteří byli koloniální guverněři, signatáři Deklarace nezávislosti či studenti Princetonské univerzity.¹³¹

Podle Goddardova názoru byla masová sterilizace prvním krokem k omezení slaboduchých. Řešení viděl, kromě sterilizace, také v jejich uvěznění ve speciálních koloniích. Snažil se též omezit příliv imigrantů z řad východoevropských Židů a jihoevropských Italů, kteří byli považováni za defektní, tím, že v roce 193 vytvořil nové testy inteligence, které byly vyplňovány na Ellis Islandu, kde přistávaly lodě s přistěhovalci a ti byli byrokraticky zpracováváni a registrováni. Podle Goddardovy upravené verze testů inteligence bylo čtyřicet procent imigrantů slabomyslných.¹³²

Madison Grant (1865-1937) byl velice pyšný na skutečnost, že od koloniálních časů se žádný z členů jeho rodiny nenarodil ve větší vzdálenosti než padesát mil od New Yorku, který byl také jeho rodištěm. Jeho otec Gabriel Grant byl lékařem a svému synovi odkázal velké jmění, které Madisonu Grantovi umožnilo věnovat se vedle právníkové praxe i genealogii a antropologii. V roce 1916 uveřejnil své nejdůležitější dílo *The Passing of the Great Race, or the Racial Basis of European History (Odcházení velké rasy neboli rasové základy evropských dějin)*. Toto dílo představuje první ucelenou interpretaci lidských dějin v americkém intelektuálním prostředí. Ve Spojených státech amerických se záhy po jejím vydání prodalo šestnáct tisíc výtisků a byla přeložena do němčiny, norštiny a francouzštiny. Zejména ve dvacátých letech dvacátého století výrazně ovlivnila debaty o imigrační a etnické politice. Ve svém díle Madison Grant konstatoval, že rasy jsou svébytné a rasová rozhraní nejsou závislá na jazykových a národních hranicích. Rasu vymezil jako souhrn ustálených a neměnných somatických vlastností, které jsou úzce spjaty s charakterovými, psychologickými a mentálními dispozicemi.

Podle Granta invaze nových ras zejména ze střední a východní Evropy na území Spojených států amerických poškozovala a ředila krev prvotního nordického obyvatelstva. Podle něj byly narušeny přirozené hranice mezi třídami, rasami a barvami lidí. Tvrdil, že

¹³¹ KÜHL, Stefan, *The Nazi connection. Eugenics, American racism, and German national socialism*, New York 1994, s. 40

¹³² BLACK, Edwin, *War against the Weak. Eugenics and America's campaign to create a master race*, New York 2003, s. 78.

kvůli poměrně nedávnému vývoji vyšší rasy, kvůli její neustálenosti, je poměrně náchylná na vymizení díky míšení s primitivnějšími rasami. Míšení dvou ras na různých úrovních bude mít za následek, že další generace budou na nižší úrovni. „*The cross between a white man and an Indian is an Indian; the cross between a white man and a Negro is a Negro; the cross between a white man and Hindu is a Hindu; and the cross between any of the free European races and a Jew is a Jew.*“¹³³

Madison Grant hovořil o třech základních evropských rasách. Největší a rasově nejhodnotnější ze všech ostatních ras byla pro Granta rasa nordická. Její původ se nacházel v okolí Baltského a Severního moře¹³⁴, ale centrum nejskvělejší čistoty nordické rasy je ve Švédsku. Krutost severského podnebí udělala z příslušníků nordické rasy ty nejodolnější a nejchytřejší jedince, jejichž schopnosti se tříbily díky touze po přežití v tomto nehostinném klimatu. Tato rasa nemá slabších jedinců, neboť ty byli v průběhu času a vlivem všemocného klimatu hubeni.¹³⁵ Jedinci náležící do této rasy měli podlouhlou lebku, vysokou postavu, světlou kůži, blond nebo hnědé vlasy a světle zbarvené oči. Nebyly to pouze skvělé Skandinávské nebo Teutonské skupiny, ale také původní Árijci, kteří přišli z jižní Evropy a Asie. Druhou skupinou byli představitelé mediteránské rasy žijící na pobřeží Atlantického oceánu. Jejich vlasy a oči jsou černé a kůže tmavá. Třetí skupinu představovali obyvatelé střední a východní Evropy-takzvaná alpínská rasa. Jejich lebka je spíše kulatá, jsou střední výšky a mají robustní a svalnatou postavu. Tyto tři evropské rasové typy tvoří obyvatele Evropy, přičemž každá má několik variant.¹³⁶

Podle Granta se stát musí bez sentimentu vypořádat se všemi slabými, asociálními či dědičně chorými živly, které okupují vězení, nemocnice či ústavy pro choromyslné, a kteří jsou nepotřební a nevzdělavatelni. Jediné řešení viděl ve státě řízené sterilizací, která jako jediné řešení může přerušit tvoření dalších méněcenných jedinců. „*Man has the choice of two methods of race improvement. He can breed from the best, or he can eliminate the worst by segregation or sterilization.*“¹³⁷ Grant byl také odpůrce míšení různých ras. Tvrdil, že děti ze smíšeného manželství dvou kontrastních ras budou dědit vlastnosti a schopnosti po rodiči,

¹³³ „Křížením mezi bělochem a Indiánem vznikne Indián; křížením mezi bělochem a Negrem vznikne Negr; křížením mezi bělochem a Indem (míněno ve smyslu zástupce z Asie) vznikne Ind; a křížením mezi evropskými rasami a Židem vznikne Žid.“ GRANT, Madison, *The Passing of the Great Race or the Racial Basis of European History*, Burlington 2011, s. 12.

¹³⁴ GRANT, Madison, *The Passing of the Great Race*. In: *Geographical Review* 2, 1916, 5, s. 257.

¹³⁵ GRANT, Madison, *The Passing of the Great Race or the Racial Basis of European History*, s. 85–90.

¹³⁶ Tamtéž, s. 12–15.

¹³⁷ „Člověk má na výběr ze dvou metod rasového zdokonalení. Může vytvořit chov těch nejlepších, nebo může eliminovat to nejhorší pomocí segregace či sterilizace.“ Tamtéž, s. 28.

který je z nižší rasy. Toto vědomé ničení a ředění krve mělo být podle Granta chápáno jako sociální a rasový zločin. Zákony proti míšení plemen musí být striktně dodržovány, pokud má být čistota vyšší rasy udržena.¹³⁸ Požadoval také uplatnit restriktivní politiku vůči přistěhovalcům a zabránit ženám živící se prostitucí v tom, aby měly potomstvo.¹³⁹

Jeho kniha se stala bestsellerem, v němž pseudovědeckým způsobem propagoval teorii nadřazené rasy. Ve svém díle reagoval také na přistěhovalectví, které bylo téměř neomezené a podle něj se tak podařilo zničit privilegium rodu, jakousi intelektuální a morální nadřazenost, kterou si lidé s dobrým původem přinášejí na svět. Takový chaotický „melting pot“ viděl v Mexiku, kde domorodé indiánské obyvatelstvo vstřebalo krev původních španělských dobyvatelů a nebylo schopno si samo vládnout. Grant tvrdil, že silné stránky vyšších ras jsou velice nestabilní a snadno se vytrácejí, když se kříží s primitivní populací.¹⁴⁰

Nejvěrnějším Grantovým žákem byl Theodore Lothrop Stoddard (1883-1950) a stejně jako Grant byl přesvědčen, že otázka ras představuje klíč k pochopení historie. Stoddard tvrdil, že první světová válka osudově oslabila globální nadvládu bílé rasy a vyzval k zachování nordického rázu americké společnosti.¹⁴¹ Na začátku druhé světové války navštívil nacistické Německo, kde se setkal s nejvyššími reprezentanty režimu, s Josephem Goebbelsem, Adolfem Hitlerem a Heinrichem Himmlerem. Nadšen ze Třetí říše vyjádřil obdiv k německé rasové politice.¹⁴²

3.4.3 Americká eugenická legislativa

Politická podoba eugeniky měla zejména ve Spojených státech amerických širokou škálu legislativních uplatnění a jejich podob, ale chyběla zde jasná specifikace chorob, které měly být omezeny pomocí sterilizace. První sterilizační zákon byl schválen ve státě Indiana. Tento zákon povoloval sterilizační opatření vůči kriminálním individuům, slabomyslným či osobám mentálně retardovaným. Druhým legislativním úspěchem eugenického hnutí byly různé podoby zákonů omezujících imigraci podřadných ras, mezi které byli zahrnuti Černoši, Slováci, Židé, Řekové, Turci, Maďaři, Rusové, Poláci a Italové.¹⁴³

¹³⁸ GRANT, *The Passing of the Great Race or the Racial Basis of European History*, s. 33.

¹³⁹ KLINE, s. 14.

¹⁴⁰ JOHNSON, s. 532.

¹⁴¹ STODDARD, *Lothrop, The Rising Tide of Color Against White World-Supremacy*, New York 1921, s. 5–16.

¹⁴² BUDIL, *Triumf rasismu*, s. 848, 849.

¹⁴³ BERGMAN, s. 121.

Eugenické hnutí mělo ve Spojených státech amerických širokou politickou a společenskou základnu. Eugenická legislativa ve Spojených státech amerických se dělila do tří kategorií. První byla povinná sterilizace dědičně chorých, druhá kategorie byla prevence proti geneticky nesprávným manželství a třetí bodem bylo, že veškerá eugenická problematika spadala pod federální kontrolu. První zákon, který přikazoval povinnou eugenickou sterilizaci, byl vydán ve státě Indiana v roce 1907. Přímo v preambuli zákona stálo: „*Whereas heredity plays a most important part in the transmission of crime, idiocy and imbecility.*“¹⁴⁴ V roce 1909 Indianu následovaly státy Washington, Connecticut a Kalifornie a do roku 1917 přijalo eugenické zákony víc než patnáct dalších států. V roce 1911 podepsal sterilizační zákon v New Jersey tehdejší guvernér a budoucí prezident Woodrow Wilson. V roce 1913 přijaly sterilizační a jim podobné eugenické zákony další státy: Iowa, New York, Severní Dakota, Michigan, Kansas, Wisconsin, Pennsylvanie, Oregon, Vermont a Nebraska.¹⁴⁵ Přijaté zákony vedly jen do roku 1930 ke sterilizaci zhruba 150 000 lidí. Většinou se jednalo o chovance ústavů pro duševně choré nebo vězně. Když v roce 1917 berlínská pobočka Gesellschaft für Rassenhygiene uvedla v platnost různá opatření na zlepšení kvality rasy, byly výsledky, jichž dosáhly Spojené státy americké a Velká Británie, v této oblasti vnímány jako záviděníhodné.¹⁴⁶

Ačkoli americké soudy zpochybnily mnohé z eugenických zákonů, tak jeden soudní případ Bell versus Buck, 274 U. S. 200 (1927), dosáhl Nejvyššího soudu Spojených států amerických. Zde byla potvrzena správnost sterilizace z eugenických důvodů se závěrem, že slabomyslnost je dědičná a stát by měl být zodpovědný za její kontrolu pomocí eugenických prostředků.¹⁴⁷

V roce 1904 Davenport obdržel grant od Carnegie Institution of Washington (Carnegieho institut ve Washingtonu) pro financování experimentálních studií evoluce v Cold Spring Harbor na Long Islandu ve státě New York, kde se stal ředitelem.¹⁴⁸ Založení tohoto institutu odůvodnil jednoznačně rasově: „*Pokud bychom nepostavili kolem této země zed', museli by ji naši potomci zanechat černým, hnědým a žlutým a hledat azyl na Novém*

¹⁴⁴ „Vzhledem k tomu, že dědičnost hraje nejdůležitější roli k přenosu kriminality, idiocie a imbecility.“ BULMER, s. 88.

¹⁴⁵ LEON, Sharon Mara, *An image of God. The Catholic struggle with eugenics*, Chicago 2013, s. 14.

¹⁴⁶ PROCTOR, s. 110.

¹⁴⁷ BERGMAN, s. 121.

¹⁴⁸ FIELD, s. 36.

Zélandě. ¹⁴⁹ Cold Spring Harbor byl rozsáhlý konglomerát, kdy jeho branami od dob otevření v roce 1904 až po ukončení jeho činnosti v roce 1924 prošlo více než 250 zaměstnanců a bylo zde zpracováno na třičtvrtě milionu kazuistických případových studií. ¹⁵⁰ Prováděly se zde pokusy v rámci hybridizace a přírodního výběru. Po výzkumu o generačním přenosu barvy očí, kůže a vlasů se přistoupilo k prozkoumávání síly dědičnosti v celé řadě lidských vlastností pomocí shromážděných rodokmenů. ¹⁵¹

V roce 1914 byla pořádána Dr. Kellogem First Race Betterment Conference (První konference pro rasové zlepšení) v Battle Creeku ve státě Michigan za podpory vědců z Německa, Velké Británie a Francie. ¹⁵² Na konferenci se projednávalo téma vytvoření superrasy. Dr. Kellog argumentoval slovy: „*We have wonderful new races of horses, cows, pigs. Why should we not have a new and improved race of men?*“ ¹⁵³ Zájem veřejnosti o eugenické hnutí vzrostl po roce 1915, kdy byla v San Franciscu výstava Panama Pacific Exposition, na které se hnutí podílelo. Tato výstava byla vybrána jako místo konání pro National Conference of Race Betterment (Národní konference o rasovém zlepšení). S přispěním této konference byla celá výstava konána s rasovým podtextem. ¹⁵⁴ V roce 1912 se konal pod patronací Eugenics Education Society International Eugenics Congress (Mezinárodní eugenický kongres). Díky úspěšnosti kongresu se v roce 1921 konal v New Yorku Second International Congress of Eugenics (Druhé mezinárodní eugenický kongres), kde byl čestným prezidentem Alexander Graham Bell a prezidentem Madison Grant. Eugenické kongresy byly velice prestižní záležitostí a účastnil se jich i první lord admirality Winston Churchill. ¹⁵⁵ Debatovalo se zejména o prostředcích k zabránění rozmnožování méněcenné populace a zároveň k podpoření růstu rasově kvalitní složky obyvatelstva. Spojené státy americké sklidily obdiv v oblasti sterilizace mentálně postižených. ¹⁵⁶

K roku 1924 bylo ve Spojených státech sterilizováno kolem 3000 lidí, většina z nich (2 500) ve státě Kalifornie. Do roku 1940 bylo ve Spojených státech nedobrovolně sterilizováno 35 878 osob, z toho 14 568 v Kalifornii. V roce 1924 byly přijaty ve Virginii

¹⁴⁹ BUDIL, *Triumf rasismu*, s. 890.

¹⁵⁰ BERGMAN, s. 119.

¹⁵¹ KEVLES, s. 45.

¹⁵² FIELD, s. 41.

¹⁵³ „Máme nové a úžasné rasy koní, krav, prasat. Proč bychom neměli mít novou a vylepšenou rasu lidskou?“

BLACK, s. 88.

¹⁵⁴ KLINE, s. 15.

¹⁵⁵ *International Eugenics Congress*. In: Science 53, 1921, 1358, s. 16, 17.

¹⁵⁶ CLAYOVÁ, Catrine, LEAPMAN, Michael, *Panská rasa, Nacistické Německo a experiment Lebensborn*, Praha 1996, s. 24.

zákony postavené na eugenickém základě, ale již s příměskem rasového podtextu. Stát zakazoval manželství mentálně nevyhovujících lidí, osobám s přenosnými chorobami a alkoholikům. Zákon zakazoval manželství mezi různými rasami. Dvacet osm států prohlásilo za neplatná manželství mezi černošskými a bělošskými obyvateli. Argumenty pro tyto zákazy byly podpořeny knihou Madisona Granta *The Passing of the Great Race* z roku 1916 a jeho teorií o škodlivosti míchání bílé, nadřazené nordické rasy, s podřadnými rasami. Ve Virginii byl vydán zákon *Virginia's Racial Integrity Act of 1924*, který tvrdil, že: „*it shall hereafter be unlawful for any white person in this state to marry any save a white person, or a person with no other admixture of blood than white and American Indian. ... The term „white person“ shall apply only to such person as has no trace whatever of any blood other than Caucasian; but person who have one-sixteenth or less of the blood of the American Indian and have no other non-Caucasic blood shall be deemed to be white person.*“¹⁵⁷ Z eugenických zákonů a postupů, které byly přijaty, byli znepokojeni hlavně katolíci. První vlna států, které přijaly eugenická opatření, proběhla mezi lety 1907 a 1922 a zažehla sérii výměny názorů mezi věřícími na stránkách časopisu *Ecclesiastical Review*.¹⁵⁸

Například v roce 1958 si ve městě Washington, D. C., vzal ženu černé rasy a přestěhovali se společně do Virginie, kde byli na základě *Virginia's Racial Integrity Act of 1924* uvězněni a soudce deklaroval, že: „*Almighty God created the races white, black, yellow, malay and red, and He placed them on separate continents. ... The fact that He separand the races shows that He did not intend for the races to mix.*“¹⁵⁹ Po propuštění se pár přestěhoval zpět do Washingtonu.

3.4.4 Kritika eugeniky z řad americké veřejnosti

Problémem, na které eugenické hnutí narazilo, se stalo křesťanství. Eugenická věda absolutně odporovala veškerému křesťanskému učení a vidění světa. Vyvracela křesťanský názor, že každý má právo na život a nikdo nesmí mařit Boží záměr a zpochybňovat jeho dílo. Jeden z konfliktů mezi těmito dvěma proudy byla otázka samotné humanity, kdy se církev hojně věnovala charitativní činnosti a pomoci chudým a ústavním pacientům, zatímco eugenika

¹⁵⁷ „Musí být nezákonné pro každou bílou osobu v tomto státě vstoupit ve sňatek s osobou, která má jinou krev, než bílou a indiánskou. Termín „bílá osoba“ se vztahuje pouze na takové osoby, které nemají stopy po jiné krvi než Kavkazské; ale osoba, které má jednu šestnáctinu nebo méně indiánské krve a nemá jinou nekavkazskou příměs, se považuje za bílou.“ BULMER, s. 90.

¹⁵⁸ ROSEN, Christine, *Preaching eugenics. Religious leaders and the American eugenics*, New York 2004, s. 149.

¹⁵⁹ Všemohoucí Bůh stvořil rasy bílou, černou, žlutou, malajskou a rudou a umístil je na oddělené kontinenty. ... Skutečnost, že oddeřil rasy ukazuje, že neměl v úmyslu tyto rasy míchat.“ BULMER, s. 91.

chtěla jejich eliminaci. Také mnoho duchovních a věřících kritizovalo samou podstatu evoluce, kdy shledávali eugenickou představu vývoje lidstva z nižších tvorů jako nepředstavitelnou.¹⁶⁰ Existovala ovšem i část křesťanského společenství, která eugenické hnutí podporovala. Snažila se tento vědní obor umístit do náboženského rámce a tím ujistit katolickou církevní obec o jejích ušlechtilých cílech.¹⁶¹

Jedním z úspěchů společenské oblíbenosti eugenických myšlenek a restrikcí bylo selhání ostatních inovativních reforem, které měly pomoci vyřešit problém okrajových částí společnosti, zejména sociálně slabších a kriminálních živlů a osob s mentálními a psychickými problémy. Důvodem selhání těchto programů bylo dilema společnosti v otázce humanity. Darwinova teorie přírodního výběru a dědičnosti dala eugenickým programům zdání legitimacy a tím uklidnila veřejné mínění. Hlavním problémem eugenického hnutí bylo, že hlavní představitelé automaticky předpokládali, že každé defektní chování nebo defekt jako takový je dědičný a geneticky založený, z čehož vyplýval logický závěr, že takovýto jedinec byl považován za biologicky podřadného. Do této biologicky podřadné skupiny tedy připadali i lidé stydliví, věřící, líní, tedy i ti, kteří vykazovali nezvyklé a nekonformní chování.¹⁶²

Ve Spojených státech amerických se debata o otázce eutanazie nejvíce rozproudila mezi lety 1936-1941. Eutanazie byla primárně vnímána jako nástroj, který zaručoval jedinci právo na důstojnou smrt. Také ale mnozí ze zastánců eutanazie argumentovali ekonomickou výhodností. V roce 1935 Alexis Carrel (1873-1944) ve své knize z roku 1935 *Man, the Unknown (Člověk, tvor neznámý)* navrhoval, aby duševně nemocní a zločinci byli odstraňováni humánně a ekonomicky v sanatoriích za pomoci vhodných plynů.¹⁶³ Řekl také, že naděje lidstva leží v prevenci degenerativních a duševních chorob a nikoli v pouhém léčení jejich příznaků. William Gordon Lennox (1884-1960) při projevu v Harvardu v roce 1938 uvedl: „*milost, jakou by smrt byla pro od narození bezduché, nevléčitelně nemocné, kteří si přejí zemřít, i dobrodiní, jaké by bylo prokázáno postiženým, kteří by se nemusili narodit.*“¹⁶⁴ Zároveň veřejně doufal, že se Německu brzy podaří vyřešit židovský problém. Podpora eutanazie ve Spojených státech amerických poklesla na počátku čtyřicátých let, kdy do amerických médií začaly pronikat zprávy o německých vyhlazovacích programech. Ale program eutanazie měl stále mnoho příznivců. V roce 1938 byl proveden průzkum veřejného

¹⁶⁰ BERGMAN, s. 126, 127.

¹⁶¹ KLINE, s. 514.

¹⁶² BERGMAN, s. 120.

¹⁶³ CARREL, Alexis, *Man, The Unknown*, New York 1935, s. 154–157.

¹⁶⁴ PROCTOR, s. 198.

mínění a ten ukázal, že 45% Američanů podporovalo eutanazii v případech postižených novorozenců. Po druhé světové válce se tak mohli lékaři obvinění z organizování německých programů eutanazie obhajovat tím, že myšlenka odstraňování méněcenných osob měla podporu i za hranicemi Německa.¹⁶⁵

S postupem empirického zkoumání v rámci univerzit se ukázaly eugenické závěry jako neplatné a byly odsouzeny jako nemorální. Dalším problémem byla malá znalost genetiky na přelomu devatenáctého a dvacátého století, tedy v období kdy byla tvořena základní eugenická podoba. Ta byla s rozvojem vědy postupně popírána a vyvracena. Zásadním problémem, nejen v pozdějším nacistickém Německu, ale také ve Spojených státech amerických, byla otázka porušování základních lidských práv. Mnoho eugenických kritiků také vidělo obrovský potenciál pro možnosti zneužití této vědecké disciplíny. Další výzkumy ukázaly, že inteligence a schopnosti osoby jsou ovlivněny nejen dědičností, ale její interakcí s okolním prostředím. Zejména teorie přírodního výběru byla pod silným tlakem kritiky, kdy se začal objevovat názor, že předpokládané příčiny přírodního výběru jako válka či epidemie nelikvidovaly pouze slabší. I pod tíhou těchto argumentů stále mnoho amerických prominentních biologů zastávalo názor, že lidská rasa by mohla být výrazně lepší prostřednictvím eugenických metod. Stále více se zdálo zřejmým, že mnohé z eugenických názorů byly nejenom chybné, ale také byly zodpovědné za obrovské utrpení ve světě.¹⁶⁶

Eugenické hnutí a s ním související rasová hygiena představovaly bezesporu jeden z hlavních intelektuálních proudů, které bezprostředně vyústily do nacistického rasového totalitarismu a následně do holocaustu.¹⁶⁷ Později nacistická administrativa následovala severoamerický model, který hrál důležitou roli pro vytvoření nezávislé nacistické eugenické a rasové politiky.¹⁶⁸

Ačkoliv sterilizační zákony ve Spojených státech amerických byly více limitovány než v Německu, německá rasová hygiena ve své propagandě zdůraznila, že sterilizační praktiky byly ve Spojených státech více radikální, než v Německu, například americké imigrační zákony, které byly navrženy tak, aby nemohli na území Spojených států amerických vstoupit přistěhovalci s dědičnou chorobou či obyvatelé jiných, než nordických států.¹⁶⁹

¹⁶⁵ PROCTOR, s. 198, 199.

¹⁶⁶ BERGMAN, s. 129–131.

¹⁶⁷ BUDIL, *Triumf rasismu*, s. 891.

¹⁶⁸ KÜHL, s. 37.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 38.

4 EUGENICKÉ DĚDICTVÍ

Zásadní otázku poválečné doby položila Hannah Arendtová, která se zeptala, jak je možné, že se eugenické a rasové dějiny s vyústěním do tragédie holocaustu v průběhu druhé světové války, vůbec mohly stát? Zároveň si ve svém díle *The Origins of Totalitarianism (Původ totalitarismu)* odpověděla teorií bumerangového efektu. V zámoří, zejména při kolonizaci Afriky, se Evropané naučili, že lze legitimně lidstvo rozdělit na podřadnou rasu a rasu vládnoucí. Tak se zrodila specifická politická kultura, která byla přenesena zpět do Evropy a aplikována na místní obyvatelstvo, a tím umožnila vznik moderního totalitarismu. Dle Hannah Arendtové se jedná o přenos koloniálního násilí zpátky z podmaněných držav do metropolí evropského kontinentu.¹⁷⁰

4.1 Bumerangový efekt

Německé císařství v čele s Vilémem I. a ministerským předsedou Otto von Bismarckem se v roce 1884 také přihlásilo o svůj podíl na intenzivní koloniální politice. Německé císařství si v relativně krátkém čase podmanilo rozsáhlá africká území, mezi nimi takzvanou Německou jihozápadní Afriku. V průběhu osidlování se množily případy špatného zacházení s místními domorodci. Tato situace byla také příčinou několika lokálních povstání, největší z nich bylo povstání kmene Hererů a na něj navazující povstání kmene Namů, které vypuklo v 1904 a bylo poraženo až v 1907. V tomto období se němečtí kolonizátoři pokusili o „konečné řešení“ problému domorodých obyvatel. Byl vydán takzvaný vyhlazovací rozkaz, který nařídil zlikvidovat všechny Herery v oblasti. Následně byly zřízeny koncentrační tábory, odkud se většina obyvatelstva Hererů a Namů neměla vrátit. Organizace a struktura těchto táborů v mnohém připomínaly tábory z období po nástupu nacistů k moci v Evropě. Přestože byly koncipovány jako pracovní, většina z nich se staly tábory smrti. Vězni z táborů v Jihozápadní Africe byli používáni jako výzkumný materiál pro studie vědců, kteří se zabývali výzkumem rasy, rasové nerovnosti a dědičných chorob. Těla domorodců byla zkoumána a posílána do Německa za účelem demonstrace příslušnosti k nižšímu vývojovému stadiu lidstva. Tato politika a zvěrstva vykonaná na místních domorodcích se poté přesunula v podobě bumerangového efektu, o němž hovoří Arendtová, zpět do Německa, ze kterého vzešla.¹⁷¹ Rasová imaginace se stala důležitou součástí evropského totalitarismu a jeho snahy o

¹⁷⁰ ARENDTOVÁ, *Původ totalitarismu*, s. 323–325.

¹⁷¹ MACHALÍK, Tomáš. *Koncentrační tábory-laboratoře totalitních režimů*. In: BUDIL, Ivo T, ZÍKOVÁ, Tereza (ed.), *Totalitarismus 3. Totalita, autorita a moc v proměnách času a prostoru*, Plzeň 2007, s. 173–180.

radikální rekonstrukci evropské společnosti pomocí represivních metod a masového násilí, které bylo do té doby tolerované pouze v afrických koloniích.¹⁷²

Po první světové válce a zejména na počátku třicátých let, kdy Německo zasáhla hospodářská krize, nálady kolektivní nenávisti a vyhroceného extremismu rostly. V roce 1933 poklesla průmyslová výroba v Německu na polovinu oproti roku 1929. Nezaměstnanost stoupla na trojnásobek a v Německu živořilo šest milionů lidí bez práce. Celý německý národ žil v traumatu z prohrané války, zmaru marné oběti milionů padlých a zejména v zajetí mýtu o dýce v zádech hrdinné armády, která nebyla přemožena na bojišti, ale zradou v zázemí. Touto poválečnou depresí byla podlomena víra v demokratické formy státu.¹⁷³

4.2 Připojení komponentu antisemitismu

Zodpovědnost za spojení rasové hygieny a sociálního darwinismu s antisemitismem nese Houston Steward Chamberlain (1855-1927), podle kterého byly germánské národy, zejména Němci, nadřazenější všem ostatním národům. A právě tato nadřazenost, která vycházela spíše z intelektuálních než fyzických znaků, byla ohrožena židovskou rasou. Chamberlain Židy považoval za ztělesnění d'ábbla, jakési demony, kteří ohrožovali vyvolenou germánskou rasu.¹⁷⁴ V roce 1899 vydal své nejznámější dílo *Die Grundlagen des Neunzehnten Jahrhunderts (Základy devatenáctého století)*, kde se zaměřil na historii Evropy, kterou chápal jako střetávání árijského a semitského živlu. Chamberlain tvrdil, že Židé, kteří vládou od počátku devatenáctého století evropskému politickému a hospodářskému životu, představují cizorodý a parazitující prvek, kterého se musí Evropa ve svém vlastním zájmu zbavit. Houston Steward Chamberlain vyjádřil názor, že i kdyby se ukázalo, že nikdy žádná árijská rasa neexistovala, bylo by žádoucí ji vytvořit.¹⁷⁵ Stěžejním bodem jeho díla *Die Gruntlagen des Neunzehten Jahrhunderts* byla tematika Germánů jako zakladatelů civilizací a kultur. Podle něj byli severní Evropané nositeli světových dějin, kteří jsou autory dnešní civilizace a kultury, „bez Germána byla by se uložila na svět věčná noc.“¹⁷⁶ Chamberlain pod pojem Germán zahrnul Kelty, Germány i Slované, kteří z nerozuzlitelného míšení povstali jako národy moderní Evropy. Germán je duší evropské kultury, protože mezi svými

¹⁷² BUDIL, *Triumf rasismu*, s. 787.

¹⁷³ JANTAČ, Petr, *Hledání Evropy*, Praha 2011, s. 313.

¹⁷⁴ BURLEIGH, WIPPERMANN, s. 46.

¹⁷⁵ BUDIL, *Triumf rasismu*, s. 872–874.

¹⁷⁶ CHAMBERLAIN, Houston Steward, *Základy devatenáctého století*, Praha 1910, s. 19.

příbuznými vynikl mravně, fyzicky i duševně. Podle Chamberlaina je důležitost každého národa závislá na poměru germánské čisté krve v jeho obyvatelstvu.¹⁷⁷

Podle Chamberlaina byla rasa všemocná: „*Raça právě zvedá člověka nad sebe sama, propůjčuje mu mimořádné, řekl bych, téměř nadpřirozené schopnosti a vyznamenává jej velmi před jedinci vzešlymi z chaotické směsi všelikých národů; a je-li tento ušlechtilé pěstěný člověk nahodile neobyčejně nadán, tož sílí a povznáší jej příslušnost k raçe se všech stran, a on stává se geniem převyšujícím všechno lidstvo, nikoliv proto, že jako žhavý meteor byl na zem svržen rozmarem přírody, nýbrž poněvadž jako strom živený tisíci a tisíci kořeny, silný a štíhlý a přímý k nebo vzrůstá – nikoliv osamocený jedinec, nýbrž živý souhrn nescítaných duší stejnosměrných.*“¹⁷⁸ Dějiny byly podle Chamberlaina tvořeny soubojem ras, kdy slabší rasa svým zánikem zocelila rasu silnější a tento boj o život se vedl i uvnitř rasy, kde bylo nutné vyloučit materiál slabší.¹⁷⁹ Dále Chamberlain tvrdil, že příslušnost k rase závisí na fyziognomických znacích, nerovnost ras lze číst ve stavbě koster, barvě kůže a na poměrech lebky, „*ten, kdo těchto tělových znaků nemá, byť byl narozen v srdci Germánie a mluvil od dětství germánským jazykem, nemůže býti považován za Germána.*“¹⁸⁰

Antisemitismus byl výraznou součástí německého nacionálního hnutí v první polovině devatenáctého století. Tento německý antisemitismus nebyl však izolovaným či výjimečným fenoménem, ale spíše projevem obecnějšího myšlenkového a ideologického procesu všech západních zemí s nástupem modernity. Významným představitelem antisemitismu byl Richard Wagner. Pro Wagnera byl důležitý důraz na souvislost mezi uměním a rasovou existencí.¹⁸¹ Jeho antisemitismus byl formován německým romantickým patriotismem a dlouhou tradicí lidového antisemitismu. Židé podle Wagnera představovali neproduktivní rasu, která parazituje na německé tvořivosti a německém národě.¹⁸² Tento vyhoceně vlastenecký, estetický a biologický antisemitismus znamenal předzvěst ideologie německého rasového totalitarismu.¹⁸³

¹⁷⁷ CHAMBERLAIN, s. 259.

¹⁷⁸ CHAMBERLAIN, s. 271.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 277.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 459.

¹⁸¹ WENEL, Heinrich, *Richard Wagner and Christianity*. In: *The American Journal of Theology* 7, 1903, 4, s. 614.

¹⁸² *Music in Race*. In: *Anthropological Review* 7, 1869, 26, s. 307–309.

¹⁸³ BUDIL, *Triumf rasismu*, s. 684–688.

4.3 Německá inspirace Spojenými státy americkými

Nacisté koncentrovali svou snahu a zdroje k uskutečnění dvou kroků, zaprvé dokázali přehodnotit mezinárodní řád a zadruhé chtěli změnu společnosti v podobě rasové revoluce. Těmito dvěma znaky se vymykali ostatním autoritativním, extremistickým a fašistickým meziválečným hnutím. Mezi nacismem a jinými totalitními systémy byl rozdíl v tom, že nacisté se pokusili vyšlechtit novou árijskou rasu, která se měla ujmout vlády nad světem. Na rozdíl od nacismu součástí fašismu nebyl vyhraněný biologický determinismus, který vyústil v případě Německa do genocidní rasové doktríny. Rasismus nebyl nezbytnou komponentou fašismu. Neschopnost západní kultury vygenerovat vůdce, který by byl schopen čelit problémům modernity, byla jednou z příčin prosazení árijské ideologie. Dvěma hlavními hybateli nacistického světonázoru byly válka a rasa.¹⁸⁴

Důležitým dílem, které přeneslo americkou eugeniku na půdu Německa, byla kniha rakousko-uherského eugenika a spisovatele Gézy von Hoffmanna *Die Rassenhygiene in den Vereinigten Staaten von Nordamerika (Rasová hygiena ve Spojených státech amerických)* z roku 1913. Vyjádřil zde potěšení, že Spojené státy americké uskuteční Galtonův sen¹⁸⁵ o nadřazené rase.¹⁸⁶ Těžil zde zejména ze své zkušenosti z Kalifornie, které nejvíce uplatňovala legislativu o nedobrovolné sterilizaci slabomyslných či sociálně nepřizpůsobivých jedinců.¹⁸⁷ Němečtí eugeničtí vědci věřili, že pouze zákonem řízená a nucená sterilizace bude účinným opatřením k omezení rozmnožování defektních jedinců. Tím by se Německo, jak doufali, mohlo přiblížit v této problematice Spojeným státům americkým. Jak ve svém díle uvedl: „Amerika ist keineswegs radikal. Est ist bloss bis zur Nüchternheit vernünftig.“¹⁸⁸

Němečtí rasoví teoretici hledali a našli inspiraci u eugeniků ve Spojených státech amerických. Do němčiny byla přeložena celá řada amerických děl o eugenice a teorii rasy. V roce 1925 vyšel překlad knihy Madisona Granta *The Passing of the Great Race*, velice oblíbenou byla též kniha *The Kallikak family* od Goddarda. Toto dílo rané americké eugeniky vyšlo v německém překladu již v roce 1914 a pojednává o porovnání potomků vzešlých ze vztahu muže s ženou podřadné rasové kvality s potomky, kteří vzešli ze spojení stejného

¹⁸⁴ BUDIL, *Triumpf rasismu*, s. 892, 893.

¹⁸⁵ HOFFMANN, Géza von, *Die Rassenhygiene in den Vereinigten Staaten von Nordamerika*, München 1915, s. 14–18.

¹⁸⁶ GLUECK, Bernard, *Die Rassenhygiene in den Verinigten Staaten von Nord Amerika*. In: *Journal of the American Institute of Criminal Law and Criminology* 4, 1914, 6, s. 934, 935.

¹⁸⁷ BUDIL, *Triumpf rasismu*, s. 899.

¹⁸⁸ HOFFMANN, s. IX.

muže s ženou dobrého původu. Velký ohlas vzbudil v Německu americký zákon o omezení imigrace z roku 1924 a zákony proti míšení ras, které platily v mnoha státech amerického Jihu. Spojené státy americké byly vnímány jako modelový příklad i po nástupu nacistů k moci. Na druhou stranu američtí eugenikové zase velmi uznávali německé eugenické i rasové úspěchy. Zejména Davenport velice obdivoval důkladnost, se kterou byla rasová opatření v Německu prováděna.¹⁸⁹

I když kontakt mezi americkými a německými antropology a eugeniky na čas přerušila první světová válka a hospodářská krize v Německu, korespondence a intelektuální stimuly mezi oběma stranami neskončily. Německá rasová hygiena byla štědře sponzorována Rockefellerovou nadací. Během svého pobytu ve vězení měl Adolf Hitler k dispozici knihu *Grundriss der menschlichen Erblichkeitslehre und Rassenhygiene (Základy lidské dědičnosti a rasové hygieny)*, která pojednává jak o dědičných chorobách¹⁹⁰, tak o rasové hygieně.¹⁹¹ Autoři této komplexní studie byli Erwin Baur, Fritz Lenz a Eugen Fischer, všichni blízcí Davenportovi spolupracovníci. Adolf Hitler též poslal na začátku třicátých let dopis Madisonu Grantovi, ve kterém označil jeho dílo *The Passing of the Great Race* za „svou Bibli“.¹⁹²

V průběhu dvacátého století se rasová hygiena začala přiklánět k sílicímu nordickému hnutí. Po nástupu nacistů k moci 3. června 1933 byla do čela Kaiser Wilhelm Gesellschaft für Anthropologie, menschliche Erblehre und Eugenik dosazena nacistická nomenklatura a institut se začal věnovat výcviku lékařům SS, školení v rasové hygieně, sběru a klasifikaci lebek z Afriky, výzkumu křížení ras a genetické patologie. Jedním z ústředních bodů výzkumu byl výzkum dvojčat, který byl inspirován výzkumem Francise Galtona. V nacistickém Německu byly tyto výzkumy hojně dotovány v rámci snahy prokázat, že dědičnost je klíčem k mnoha lidským vlohám a nedostatkům.¹⁹³

4.4 Rasová hygiena

Německé eugenika či rasová hygiena vznikla ke konci devatenáctého století díky inspiraci úspěšnou a oblíbenou eugenikou ve Spojených státech amerických. V roce 1895 uvedl Alfred Ploetz (1860-1940) ve svém spise *Grundlinien einer Rassenhygiene (Základy rasové hygieny)*

¹⁸⁹ PROCTOR, Robert, *Rasová hygiena. Lékařství v době nacismu*, Praha 2009, s. 111–113.

¹⁹⁰ BAUR, Erwin, FISCHER, Eugen, LENZ, Fritz, *Grundriß der menschlichen Erblichkeitslehre und Rassenhygiene*, München 1921, s. 15–36.

¹⁹¹ BAUR, FISCHER, LENZ, s. 110–113.

¹⁹² BUDIL, *Triumf rasismu*, s. 900, 901.

¹⁹³ Tamtéž, s. 49–52.

základy toho, čemu se začala říkat rasová hygiena. Podle něj by se mělo omezit plození dětí mezi velmi mladými nebo velmi starými lidmi, mezi příbuznými a obyvatelstvo by mělo být uchráněno před takovými vlivy jako alkohol či sexuálně přenosné choroby. Zejména Ploetz varoval před lékařskou péčí o slabé jedince, protože to umožňuje přežití a rozmnožování osob, které by bez lékařské péče nepřežily. Tradiční lékařské péče tím sice pomáhá jedinci, ale svým konáním ohrožuje rasu a proto volal po novém druhu hygieny. Protože pojem eugenika v té době neznal, vymyslel si název vlastní: Rassenhygiene, která by se neohlížela pouze na prospěch jedince, ale na prospěch celé rasy.¹⁹⁴ Jiní vědci i nadále používali pojem eugenika. Řešení podle něj spočívalo v kontrole lidského rozmnožování. Tato verze měla nahradit krutou sílu přírodního výběru a rasová hygiena měla ukončit boj o přežití vůbec.¹⁹⁵ Buržoazní vrstvy obyvatelstva také postupoval strach z proletarizace obyvatelstva. Šlo o obavy, že se různá podřadná individua, lidé chudí, slabí či nemocní, začínají množit rychleji než elity společnosti.¹⁹⁶

V roce 1904 založil Ploetz Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie (Archív pro vědu o rase a sociální biologii), který zkoumal optimální podmínky pro udržení a vývoj rasy.¹⁹⁷ O rok později založil Deutsche Gesellschaft für Rassenhygiene (Německá společnost pro rasovou hygienu), který se měl zasazovat o zlepšování lidské rasy. Počet členů stále rostl a rasová hygiena se stala postupně uznávanou částí německých lékařských věd. V roce 1910 se spolek stal mezinárodním a první jeho pobočkou se stala Sällskap för Rashygien (Společnost pro rasovou hygienu) ve Švédsku.¹⁹⁸ Důležitou událostí v institucionálním ukotvení rasové hygieny bylo založení Kaiser Wilhelm Gesellschaft für Anthropologie, menschliche Erblehre und Eugenik (Společnost císaře Viléma pro antropologii, lidskou dědičnost a eugeniku) v roce 1927. Součástí výzkumného programu institutu byla i antropologická studie německého národa.¹⁹⁹ Ploetz se později stal členem NSDAP, do které vstoupil v roce 1937, a velmi oceňoval Hitlerovu vstřícnost pro otázky rasové hygieny. Ploetz patřil mezi čelní představitele nacistické rasové antropologie.²⁰⁰

Vedle Alfreda Ploetze byl dalším významným představitelem Fritz Lenz (1887-1976), který tvrdil, že rasa je nejvyšší hodnotový princip. Už před první světovou válkou požadoval

¹⁹⁴ PLOETZ, Alfred, *Grundlinien einer Rassen-Hygiene*, Berlin 1895, s. 207–212.

¹⁹⁵ PROCTOR, s. 21–23.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 26.

¹⁹⁷ FIELD, s. 59.

¹⁹⁸ PROCTOR, s. 24–26.

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 48.

²⁰⁰ BUDIL, *Triumf rasismu*, s. 900.

státem zřízené manželské poradny a povinnou registraci venerických chorob. Podle něj byl jediný způsob, jak eliminovat genetickou chorobu byla negativní selekce postižených rodin. To a přesvědčení, že lidské utrpení je důsledkem geneticky dědičných chorob, se stalo jedním z hlavních principů nacistické rasové hygieny. Pro Lenze byli největšími postavami dějin příslušníci nordické rasy, která stvořila árijské indo-germánské jazyky a všechny velké civilizace, od perské a helénské po římskou. Přírodní výběr v chladném severském podnebí vytříbil pouze inteligentní a schopné jedince. Ti duševními schopnostmi vysoce přesahovali schopnosti ostatních ras. Lenz svou filozofii rasy poprvé představil v protofašistickém listu Deutschlands Erneuerung v roce 1917. Zde uvedl pojem „absolutní hodnota rasy“, tj. člověk musel najít své místo ve větším organickém celku, ze kterého vzešel a jemuž by měl přispívat. Tedy cokoli člověk dělá, dělá pro vyšší princip rasy, ne ze sobeckých důvodů. Jakkoliv se jedinec obětuje, dojde tím naplnění služby celku.²⁰¹ Jak uvedl Adolf Hitler: „*Tak degenerují kulturní národy a pozvolna zanikají. Ani manželství nesmí být samoúčelem, nýbrž musí sloužit vyššímu cíli, rozmnožování a zachování druhu a rasy.*“²⁰² Lenz zastával teorii, že dokud nebudou kvalitnější vrstvy společnosti plodit patřičný počet potomků, bude mít sterilizace méněcenných jen minimální vliv na povznesení kvality plemene. Podle něj bylo mnohem důležitější, aby byla zvýšena porodnost u jedinců, jejichž vlastností si ceníme, než přijmout čistě restriktivní opatření a omezit ji u osob nežádoucích.²⁰³

Je zřejmé, že Adolf Hitler měl povědomí o nejdůležitějších rasově antropologických, rasově hygienických a antisemitských teoriích a ve svém díle *Mein Kampf (Můj boj)* je proměnil v komplexní a samostatný program. Jeho rasistické smýšlení obsahovalo tři základní axiomy. Prvním axiomem bylo, že pouze ty bytosti, které plodí zdravé potomstvo, tvoří rasu. Druhým axiomem je Hitlerův předpoklad rozdělení lidstva na vyšší a nižší rasy. Podle něj pouze árijci jsou dost schopní na to, vytvořit kulturu. Japonci a Číňané dokážou kulturu pouze přechovávat a přenášet a podřadné rasy jako Slované a Židé jsou pouze ničitelé kultury. Uvedl, že: „*V čem dnes spatřujeme lidskou kulturu, výsledky umění, vědy a techniky, je téměř výhradně tvůrčím produktem árijce.*“²⁰⁴ Třetí a poslední axiom tvrdil, že mezi lidmi a zvířaty existuje touha po čistotě rasy. Křížení ras vedlo jen ke snížení hodnoty rasy. Na druhou stranu Hitler prosazoval také pozitivní eugeniku. Například zavedení přídavků na děti, státem dotovaná výstavba obecních bytů, podpora vzdělání dětí dělníků a tak dále. Ve skutečnosti

²⁰¹ PROCTOR, s. 57–69.

²⁰² HÁJEK, s. 110.

²⁰³ CLAYOVÁ, LEAPMAN, s. 24.

²⁰⁴ HÁJEK, s. 131.

byly tyto prostředky motivované rasovým zohledněním, protože zmíněné sociální vymoženosti měly za cíl povzbudit rozmnožování jen určitého druhu lidí a protože cizí rasy a méně hodnotné skupiny německé populace mezi příjemce výhod nacistické sociální politiky zahrnuty nebyly.²⁰⁵ Nacistické hnutí přejalo Hitlerovu pseudovědeckou frazeologii a legitimizovalo eugenické a protižidovské programy.²⁰⁶

Jednou z nejdůležitějších nacistických institucí byl Rassenpolitisches Amt (Úřad pro rasovou politiku) založený 1. května 1934. Rassenpolitisches Amt se podílel na vytváření většiny významných rasových programů Třetí říše, např. Zákona o sterilizaci či Norimberských zákonů.²⁰⁷ Říšský ministr vnitra Wilhelm Frick oznámil 2. června 1933 ustanovení vytvoření Sachverständigen-Beirat für Bevölkerungsfragen und Rassenpolitik (Výbor pro populační a rasovou politiku), jehož úkolem bylo sestavit plán pro uplatňování nacistické rasové politiky. Již 14. července 1933 byl nacisty přijat zákon Gesetz zur Verhütung erbkranken Nachwuchses (Zákon o prevenci dědičně nemocných potomků, spíše známý jako Zákon o sterilizaci), ve kterém bylo právně zakotveno předcházení geneticky nemocným potomkům. Podle tohoto zákona mohl být člověk sterilizován, pokud genetický soud shledal, že jedinec trpí některou z řady genetických onemocnění: slaboduchostí, schizofrenií, maniodepresivním šílenstvím, dědičnou slepotou či hluchotou, epilepsií nebo dědičným alkoholismem.²⁰⁸

Dne 18. října 1935 nacistická vláda schválila zákon Gesetz zum Schutze der Erbgesundheit des Deutschen Volkes (Zákon o ochraně dědičného zdraví německého lidu). Tento zákon vyžadoval, aby se páry před uzavřením sňatku nechaly lékařsky vyšetřit, aby bylo jisté, že ani jeden z páru netrpí rasovým poškozením. Zákon zakazoval sňatky lidem, kteří trpěli pohlavní chorobou, slaboduchostí či jiným z genetických oslabení, která byla popsána v Zákoně o sterilizaci z roku 1933. Osoby, které byly považovány za geneticky choré, sice mohly uzavírat sňatky jen s jinými geneticky nemocnými, ale až poté, co byly sterilizovány. Tím se zajistilo, že nebudou mít potomstvo.²⁰⁹

V roce 1929 legalizovalo sterilizaci Dánsko, Norsko v roce 1934, Švédsko a Finsko v roce 1935, o rok později Estonsko a Island v roce 1938. Úřadu pro rasovou politiku bylo

²⁰⁵ BURLEIGH, WIPPERMANN, s. 47–49.

²⁰⁶ JOHNSON, Paul, *Dějiny židovského národa*, Praha 2007, s. 452–458.

²⁰⁷ PROCTOR, s. 97.

²⁰⁸ Tamtéž, s. 107, 108.

²⁰⁹ Tamtéž, s. 148.

zadostiučiněním, že ve snaze omezit rozmnožování nevhodných jedinců pomocí sterilizace nebylo samo. Další státy, které přijaly sterilizační zákony, byly Kuba, Jugoslávie, Maďarsko, Lotyšsko, Litva a Turecko.²¹⁰

Je důležité si uvědomit, že mnoho elementů rasové hygieny nebylo jen doménou německé Třetí říše. Eugenická hnutí vzkvétala v Anglii, Norsku, Francii, Sovětském svazu a hlavně ve Spojených státech amerických. Němečtí rasoví vědci se nechali inspirovat v rozvoji svého oboru podobnými hnutími v jiných zemích a nechtěli, aby Německo vědecky zaostalo za jinými státy. Při formulování svých cílů se inspirovali americkými zákony o přistěhovalectví, sterilizaci a míšení ras. Němečtí vědci sledovali debatu o eutanazii v americkém a britském akademickém i kulturním prostředí. Lze tvrdit, že rasová hygiena byla fenoménem, který se neomezoval pouze na Německo. Nacisté se chopili závažných otázek své doby, problémy rasových vztahů, kriminality či chudoby, a udělali z nich problémy lékařské či biologické.²¹¹

Po konci druhé světové války spojenecké úřady neklasifikovaly násilné sterilizace jako válečné zločiny, protože obdobné zákony platily stále ve Spojených státech amerických i jiných zemích. Západoněmecké úřady poskytly odškodnění pouze těm sterilizovaným, kteří mohli dokázat, že byli sterilizováni v rozporu se Zákonem o sterilizaci z roku 1933. Tudiž prokázat, že netrpěli epilepsií, slaboduchostí, dědičným alkoholismem a podobně. Význam německých eugenických zákonů spočíval v tom, že si kladly za úkol eliminovat celé generace geneticky defektních osob. Sterilizace byla zatím prvním krokem.²¹²

Nesmíme opomenout tak zvanou pozitivní rasovou politiku, či pozitivní eugeniku. K ní patřila podpora hodnotných genetických linií. Stát povzbuzoval rodiny dobrého rasového původu k tomu, aby měly hodně dětí. K pozitivním programům nacistického Německa patřil i program Lebensborn (Pramen života).²¹³

4.5 Lebensborn

Organizace Lebensborn byla založena 12. prosince 1935 Heidrichem Himmlerem. Byl to spolek podporovaný vládou Třetí říše, jehož cílem bylo na základě nacistické ideologie o rasové hygieně zvýšení počtu árijských dětí. Tyto děti měly zalidnit vyprázdněný prostor

²¹⁰ PROCTOR, s. 108, 109.

²¹¹ Tamtéž, s. 312–317.

²¹² Tamtéž, s. 131.

²¹³ Tamtéž, s. 150.

vzniklý po vyhlazení či odsunu původního obyvatelstva. Tato organizace vznikla na základě programu chovu čisté rasy. Lebensborn znamená starohornoněmecky Pramen života, kdy Leben je výraz pro život a Born znamená pramen. Cílem programu Lebensborn bylo zalidnit Třetí říši čistokrevnými árijci. Lebensraum (Životní prostor) měl být získán na úkor Židů a dalších etnických skupin, jako Slované a středomořské národy, zejména na východě Evropy, využíváním koncentračních a vyhlazovacích táborů.²¹⁴ Necelý rok po založení organizace ji Himmler podřídil přímému vlivu SS. Tyto elitní oddíly považoval za hlavní nástroj svého populačního programu a nový árijský národ měli zplodit zejména jejich příslušníci.²¹⁵

Začaly vznikat domovy Lebensborn, které podléhaly přísnému utajení, po dobu svého těhotenství zde žily ženy, které byly vhodné k předávání árijských znaků a byly oplodněné členy SS. Zde se měla snoubit árijská dokonalost a výjimečnost z otcovy i matčiny strany. Do konce roku 1939 existovalo již šest domů Lebensborn: Hochland ve Steinhöringu, Hohenhorst u Brém, Kurmark v Klosterheide, Wienerwald u Vídně, Pommern v Polsku a Harz ve Wernigerode. Do konce roku 1938 prošlo domovy 653 matek. Domovy Lebensraum byly zakládány i na neněmeckém území. K úkolům těchto domovů patřilo starat se o děti matek a německých vojáků nebo příslušníků SS. Pokud matky splňovaly rasová kritéria, mohli se potomci stát dobrými Němci.²¹⁶

Na neněmeckém území obsazeném nacistickou armádou byly systematicky prohledávány vesnice a unášeny děti místních obyvatel, které odpovídaly rasovým předpisům. Pokud vyhověly důkladným fyzickým testům, po německé převýchově a změně jména se mohly začlenit do německé společnosti. Měly zapomenout, že nejsou původem Němci. Tím by se nejen posílilo Německo, ale zároveň by se i oslabil neněmecká populace. Himmler stanovil: „*Musíme se snažit vyčlenit rasově hodnotné děti u programu přesídlení a vychovat je buď ve vhodných ústavech, jako byly například někdejší vojenské sirotčince v Postupimi, nebo v německých rodinách. Vhodné jsou děti mladší osmi až deseti let, protože úplné etnické transformace – tedy definitivního poněmčení – lze zpravidla úspěšně dosáhnout jen do tohoto věku.*“²¹⁷

²¹⁴ MÜHLHÄUSER, Regina, *Between Extermination and Germanization Children of German Men in the Occupied Eastern Territories, 1942-1945*. In: ERICSONN, Kjerste, SIMONSEN, Eva (ed.), *Children of World War II. The Hidden Enemy Legacy*, New York 2005, s.167–179.

²¹⁵ CLAYOVÁ, LEAPMAN, s. 62.

²¹⁶ Tamtéž, s. 69, 78.

²¹⁷ Tamtéž, s. 93.

Po skončení války se konal od listopadu 1945 do října 1946 v Norimberku soudní proces se strůjci nacistických hrůz a viníky druhé světové války. V kauze Lebensborn bylo obviněno 14 osob. V textu obžaloby stálo, že zločiny proti lidskosti a válečné zločiny byly důsledkem programu systematické genocidy zaměřené na zničení jiných národů a etnik, buď na jejich vyvraždění anebo eliminaci a potlačení národních rysů. Soudce sice přiznal, že se v domovech děly těžké zločiny, za které musejí kompetentní osoby nést zodpovědnost, ale šest obviněných vyvázlo bez trestu a nejtvrďší tresty u dvou obviněných byly čtyři roky v pracovním táboře.²¹⁸

4.6 Eutanazie

Nucené sterilizace z velké části skončily začátkem druhé světové války, protože v roce 1939 začal fungovat program eutanazie, během kterého byli lidé rovnou usmrcováni. Idea systematického zabíjení psychiatrických pacientů se rozšířila v době bídy již po první světové válce, zejména z ekonomických důvodů.²¹⁹

Dnem 18. srpna 1939 začala celoříšská úřední evidence všech dětí, které trpěly těžkou geneticky podmíněnou chorobou. Lékaři a porodní asistentky byli povinni takové dítě zaregistrovat u místních úřadů. Dotazníky vyplněné lékaři se shromažďovaly v Berlíně, kde byly vyhodnocovány a zde se též rozhodlo o osudu dítěte. Pokud bylo dítě shledáno škodlivým pro budoucnost německého národa, bylo posláno do některého z ústavu, na příklad Hamburg Rothenburg či Eglfing-Haar. Děti byly v těchto ústavech usmrcovány pomocí injekce morfia či zplynování kyanidem nebo bojovými plyny. Jedy byly často podávány pomalu, v průběhu několika týdnů, aby smrt vypadala co nejpřirozeněji.²²⁰

Tato první fáze eutanazie zahrnovala pouze děti do tří let, ale dne 12. července 1941 bylo vydáno nařízení, ale byly registrovány také všechny nezletilé osoby se závažným postižením. Židovské děti byly nejprve z této operace vyloučeny, protože si „milosrdenství“ eutanazie nezasloužily, ale v roce 1943 byl však rozšířen i na zdravé děti nežádoucích ras.²²¹

V roce 1939 se začal uplatňovat program eutanazie T-4, nazývaný podle sídla ředitelství v Berlíně na Tiergartenstrasse 4.²²² Program eutanazie byl zastaven 24. srpna 1941

²¹⁸ CLAYOVÁ, LEAPMAN, s. 151–168.

²¹⁹ PROCTOR, s. 196.

²²⁰ Tamtéž, s. 206.

²²¹ Tamtéž, s. 207.

²²² Tamtéž, s. 207–211.

z důvodu dosažení stanoveného počtu usmrcených duševně nemocných pacientů. Podle vlastního výpočtu T-4 bylo k 1. září 1941 zlikvidováno 70 273 osob. Jiná statistika vytvořená téhož roku, která započítala i osoby usmrcené jinak než plynem, ale také vyhladováním či injekcí, odhalila, že došlo k uvolnění 93 251 lůžek z celkového počtu 282 969, jež byla určena pro duševně choré pacienty.²²³ Po zastavení programu eutanazie masové zabíjení mentálně chorých ustalo, ale tento program ve skutečnosti neskončil, jen byl aplikován na jinou cílovou skupinu. Ústavy pro choromyslné z programu T-4 byly přestavěny na koncentrační tábory nemocných chovanců. Tato operace dostala označení Aktion 14 f 13, kdy číslo 14 znamenalo registrační kód koncentračního tábora a číslo 13 představovalo jedno z řady čísel, která vyjadřovala příčinu smrti v táboře, v tomto případě takzvanou zvláštní léčbu nemocných nebo slabých vězňů. Jak válka postupovala, tak byly kategorie osob, které byly zahrnuty do programu, rozšířeny o pracovníky z východu, kteří onemocněli, o rasově nežádoucí děti dělnic z východu, nemocné vězně z věznic a o handicapované, vážně zraněné či válečnými hrůzami deprimované vojáky.²²⁴

Od poloviny třicátých let byly točeny filmy stigmatizující mentálně a tělesně postižené například film *Ich klage an (Žaluji)*, který se do kin dostal roku 1941. Ve snímku je zobrazeno morální dilema, které je vyřešeno eutanazií jako jediné možné cesty pomoci.²²⁵ Tento film shlédlo osmnáct milionů diváků.²²⁶ Severoamerické eugenické hnutí obdivovalo nacistickou propagandu, která prosazovala ideály rasového zlepšení. Zapáleným obdivovatelem byl asistent ředitele v oddělení Eugenics Record Office (Kancelář eugenické evidence) v Cold Spring Harboru Harry Laughlin (1880-1943). Velice ho zajímaly moderní metody nacistické rasové propagandy, zejména užití filmu jako média pro propagaci eugenických cílů a myšlenek. V roce 1936 pořídil Laughlin anglickou verzi filmu *Erbkrank (Dědičně nemocný)*, důležitý nacistický propagandistický film o sterilizaci, který se promítal v Carnegieho Institutu ve Washingtonu, D. C.²²⁷ Tento film vytvořený pro propagandistické účely Rassenpolitisches Amt der NSDAP zobrazoval život pacientů v psychiatrických léčebnách.²²⁸ Dalším propagandistickým filmem, který pojednával o obdobné tématice, byl *Alles Leben ist Kampf (Všechn život je boj)*.²²⁹

²²³ BURLEIGH, WIPPERMANN, s. 156.

²²⁴ Tamtéž, s. 164–167.

²²⁵ *ICH KLAGE AN* [film]. Režie Wolfgang Liebeneiner, Tobis 1941.

²²⁶ BURLEIGH, WIPPERMANN, s. 156–162.

²²⁷ KÜHL, s. 48.

²²⁸ *ERBKRAK* [film]. Režie Herbert GERDES, Stummfilm 1936.

²²⁹ *ALLES LEBEN IST KAMPF*, [film]. Režie Herbert GERDES, Stummfilm 1937.

Je smutným faktem, že s terorem vůči nestandardním kategoriím spoluobčanů většina německé populace souhlasila. Neobstojí zde argument nevědomosti, protože nacisté se svými praktikami netajili. Právě naopak. Eugenické programy byly dokumentovány v médiích a straničtí vůdci a jejich propaganda jim dávali v očích veřejnosti zdání naprosté legitimacy.²³⁰

²³⁰ HUGHES, Mathew, MANN, Chris, *Hitlerovo Německo*, Praha 2002, s. 110.

5 ZÁVĚR

V závěru osmnáctého století došlo ke vzniku rasové teorie jako doktríny, kdy pojem rasy přesáhl prostor národního společenství a stal se nástrojem represe mimoevropského světa. Krize tradičních hodnot spolu s poklesem křesťanské autority během osvícení umožnily vzestup polygenismu, učení, které navrátilo lidské dějiny zpět do přírody. S nástupem modernity se vytvořil prostor pro vliv učení o rozdílných vrozených rasových kvalitách. Na sklonku osmnáctého století se objevila myšlenka o rozkladném a degenerativním účinku míšení ras. Nyní byla rasová teorie připravena stát se plnohodnotnou součástí politického, kulturního a společenského světa.

Rasová ideologie byla snaha prostřednictvím biologických věd o člověku ospravedlnit nerovné a asymetrické rozdělení ekonomické a politické moci. Iracionální víra v neomezený pokrok byla všeobecně přijata právě kvůli rychlému rozvoji přírodních věd.

S rozvojem lékařství na konci devatenáctého století se dařilo zachránit čím dál více jedinců, kteří by díky svým nemocem či postižením nepřežili. Proti tomu se ohradila eugenická věda s tvrzením, že společnost degeneruje tímto znemožňováním přirozeného boje, ze kterého by měl vítězně vzejít ten nejsilnější. Tedy, že díky tomuto přežívání slabých článků společnosti je oslabován národ uvnitř sebe samého. *„Každý národ jest povolán k tomu, aby se v pantheonu lidstva uplatnil svým způsobem a přispěl k vývoji a pokroku lidstva; dříve však musí býti silen sám v sobě.”*²³¹ Z této syntézy teorie dědičnosti a přirozeného boje vznikla touha po ozdravení společnosti a národa. K tomuto cíli se mělo přiblížit dvěma cestami, první byla cesta pozitivní eugeniky, kdy by se podporovala reprodukce geneticky a rasově vhodných rodin, například finančně. Zároveň rodiny s dobrým původem, které by nesplňovaly normativní počet dětí, či by neměly žádné, by tím páchaly podle Theodora Roosevelta rasový zločin. Tímto konáním by pomáhali národu k rasové sebevraždě. Druhá cesta byla pomocí negativní eugeniky, kdy se měly všechny defektní elementy společnosti, které ji oslabují geneticky i ekonomicky, zlikvidovat. Do této cílové skupiny spadali všichni dědičně nemocní, slabomyslní, hluchí, slepí, epileptici, zločinci a další.

Zemí, která tyto debaty na teoretické úrovni uvedly do praxe, se staly Spojené státy americké. Díky Galtonově podpoře se eugenické hnutí přesunulo z území Velké Británie do Spojených států amerických, které bojovaly na přelomu devatenáctého a dvacátého století

²³¹ LAŠEK, s. 32.

s nekontrolovatelným přílivem imigrantů z Evropy, jejichž složení se ale začalo měnit. Původní nordický přistěhovalecký proud přicházející zejména ze Skandinávie a Velké Británie byl nahrazen rasovou směsí rekrutující se převážně z jižní a východní Evropy a Židů. Tato změna podle původních amerických obyvatel ohrožovala samou podstatu jejich čisté rasy. A právě v tomto momentě se do eugenické vědy přidal komponent rasového myšlení.

Přední myslitelé americké eugeniky, Charles Benedict Davenport, Henry Herbert Goddard a Madison Grant dali společnosti odpověď na tíživé otázky doby v podobě eugenického učení. Důležitým momentem rasových dějin byl právě eugenický vývoj ve Spojených státech amerických. Zde se eugenika a její zákony staly vážným a prestižním oborem, který byl velmi oblíben širokou veřejností. Eugenika se dostala do zákonodárství a americké legislativy v podobě restriktivní protiimigrantské politiky a zákonů, které umožňovaly nedobrovolnou sterilizaci dědičně nemocných, zločinců či psychiatrických pacientů. Na akademické půdě se těšila velké vážnosti a zájmu a byly pořádány mezinárodní eugenické kongresy s celosvětovou návštěvností. Různé podoby eugenických zákonů platily ve velké většině států Severní Ameriky až do padesátých let dvacátého století.

Díky politice Spojených států amerických se odehrály dva zásadní momenty, které ovlivnily následující historický vývoj. Zaprvé byl přidán rasový komponent a tato syntéza nebyla odmítnuta, naopak byla velice vřele přijata veřejností. Zadruhé byly eugenické zákony nedobrovolné sterilizace spolu se somatickým podtextem právně zakotveny v americké legislativě. Právě tyto dva momenty byly jednou z možných příčin takového rozvoje a takové oblíbenosti rasové hygieny v nacistickém Německu. Němečtí filosofové a eugenikové tvrdili, že Německo je na pokraji rasového kolapsu a jedině rasová hygiena ho může zachránit.

Právě díky nedostatečné sebereflexe Spojených států amerických dostalo eugenické hnutí a jeho prostředky zdání legitimacy. A jako svébytný, společensky a akademicky podpořený vědní obor se eugenika přelila do nově vznikajícího nacistického Německa. Tento demoralizovaný a válkou zdecimovaný národ jen těžko hledal svoji někdejší svébytnost. Všudypřítomný úpadek a deziluze z prožitého válečného utrpení, spolu s legendou o válce zmařené ne na bojišti, ale doma v zázemí, a zrada na německém národě v podobě Versailleského mírového uspořádání prostupovala duchem společnosti, která hledala viníky. Spolu s nacistickým hnutím a jeho demagogií se viníci objevili v těch, kteří oslabovali německý národ. Oblíbenost této velice lehce zneužitelné vědní syntézy rapidně vzrostla zejména u německé veřejnosti, do které propaganda NSDAP vštěpovala svou představu o

světě. Tuto zmanipulovanost nelze omlouvat nevědomostí, protože nacisté se svým jednáním a svou politikou veřejně netajili a s eugenickou či antisemitskou tematikou pracovali v proslovech či propagandistických snímcích.

Ve dvacátých letech dvacátého století se američtí eugeničtí vědci zamýšleli nad dvěma možnými druhy nebezpečí, které plynuly z eugenicky odůvodněné sterilizace. První byl, že by sterilizace mohla zabránit zrození génia a druhý, že sterilizace povede k nevázanému sexuálnímu a mravnímu úpadku. Ale pouze hrstka eugeniků se zamýšlela nad skutečným nebezpečím, nad nebezpečím, že by jedna skupina mohla zneužít eugenickou vědu v takové míře, aby ji použila k pronásledování a likvidaci skupiny jiné. Nacistické lékařská věda stavěla na stejnou roveň duševní choroby, dědičná onemocnění a nečistotu rasy.

Dalo se předpokládat, že eugenika, která byla zneužita teoretiky lidské rasy a rasové hygieny v nacistickém Německu, ztratí po druhé světové válce na důvěryhodnosti. Eugenická terminologie ustoupila do pozadí a byla nahrazována pojmy jako genetika člověka či populační věda. Galtonem založená organizace Eugenická společnost byla přejmenována na Galtonův institut a již se nehlásí k původním eugenickým cílům. Galton, třebaže byl duchovním otcem a zakladatelem eugeniky, není zodpovědný za způsob, jakým byla jeho věda v minulosti zneužita.

Cílem této diplomové práce, jak již bylo uvedeno v úvodu, je zdůraznit význam eugenického hnutí ve Spojených státech amerických v rámci kontextu širších rasových a globálních dějin. Ve své práci jsem sledovala linii vývoje rasových dějin a klasifikací na základě somatických znaků, které se s příchodem teorií Charlese Darwina změnily z teoretické roviny debat o nerovnosti lidských ras na vědecký obor o lidstvu. Došlo k názorovému obratu, který vyvrátil výjimečnost lidstva a lidského druhu a degradoval ji na úroveň zvířecí říše, kde měla platit stejná pravidla přirozeného boje o přežití silnějších a zdravějších národů a jedinců. Darwinův bratranec, Francis Galton, si toto učení vzal za své a vytvořil z něho svébytnou vědeckou disciplínu. Eugenika se jako prestižní vědní obor rozšířila za hranice Velké Británie dál po evropském kontinentu a se zvláště vřelým přijetím se setkala ve Spojených státech amerických, kde našla živnou půdu a zázemí. Právě na americkém území opustila svou teoretickou podobu a byla aplikována do praxe.

Eugenika a rasová hygiena představovaly hlavní intelektuální proud, který vyústil do nacistického rasového totalitarismu. Nacismus byl aktivistickou ideologií, která vzešla ze

splynutí západní rasové imaginace přelomu devatenáctého a dvacátého století a eugenického hnutí tak, jak bylo praktikováno a legislativně zakotveno ve Spojených státech amerických. Z této syntézy vzniklo hnutí, jehož cílem bylo vytvoření rasově očištěného společenství za pomoci systematické rasové genocidy. Zrod moderního rasového totalitarismu by byl nemyslitelný bez provázání étosu doby se somatickou imaginací. Hierarchizace společnosti, kdy se antropologicky vymezené typy lidí těšily z prestiže, odpovídala obrazu světa, kde jisté geografické celky tvořily jádro, zatímco jiné byly odsunuty na periferii.

Považuji za důležité uvědomit si, že dějiny jsou globálním celkem a není možné uchýlit se k popisu jedinému fenoménu, který bude ohraničen dobou a místem. V diplomové práci je brán zřetel na intelektuální vývoj a události, které předcházely eugenickému hnutí ve Spojených státech amerických a události, které na něj přímo navazovaly. Tyto příčiny a důsledky jsou stejně důležité, neboť celý význam eugenického hnutí lze pochopit pouze, když bude vnímáno jako celek. Rasová hygiena je nyní chápána pouze ve spojení s nacistickým Německem, ale sledovat daný fenomén takto zjednodušenou optikou by bylo chybné, protože dějiny rasové stigmatizace nezačaly rokem 1933, stejně jako neskončily rokem 1945. Nacistická eugenická legislativa byla vrcholem myšlenkového toku, který lze sledovat staletí nazpátek.

Ale momentem, který představuje zlom v chápání eugenické vědy a jehož přímým důsledkem je nacistický rasový totalitarismus, je její americké pojetí. Tato málo známá etapa dějin Spojených států amerických je v současnosti přehlížena a zakrývána vývojem nacistického Německa, ale na událostech následujících má nezanedbatelný podíl. Díky populistické politice se eugenická omezení a zákony dostaly do legislativního a právního rámce a právě tímto zakotvením budily zdání legitimacy. Za mohutné podpory veřejnosti a legislativy se eugenika přelila ze Spojených států amerických do sílu nabírajícího nacistického Německa. Také aktivní kooperace a vzájemná spolupráce mezi americkými a německými eugenickými vědci a teoretiky přispěla k vřelým vztahům mezi kontinenty.

6 BIBLIOGRAFIE

Prameny

ALLES LEBEN IST KAMPF, [film]. Režie Herbert GERDES, Stummfilm 1937.

BAUR, Erwin, FISCHER, Eugen, LENZ, Fritz, *Grundriß der menschlichen Erblichkeitslehre und Rassen hygiene*, München 1921.

BOAS, Franz, *Eugenics*. In: *The Scientific Monthly* 3, 1916, 5.

CARREL, Alexis, Man, *The Unknown*, New York 1935.

DARWIN, Charles, *O původu člověka*, Praha 2006

DARWIN, Charles, *O vzniku druhů přírodním výběrem*, Praha 2007, s. 88.

DARWIN, Leonard, *Co je to eugenika?*, Praha 1936.

DAVENPORT, Charles Benedict, *Heredity in Relation to Eugenics*, New York 1913.

ERBKRAK [film]. Režie Herbert GERDES, Stummfilm 1936.

GOBINEAU, Arthur de, *The Inequality of Human Races*, New York 1915.

GODDARD, Harry Herbert, *The Kallikak Family*, New York 1912.

GRANT, Madison, *The Passing of the Great Race or the Racial Basis of European History*, Burlington 2011.

GRANT, Madison, *The Passing of the Great Race*. In: *Geographical Review* 2, 1916, 5.

HOFFMANN, Géza von, *Die Rassenhygiene in den Vereinigten Staaten von Nordamerika*, München 1915.

CHAMBERLAIN, Houston Steward, *Základy devatenáctého století*, Praha 1910.

ICH KLAGE AN [film]. Režie Wolfgang Liebeneiner, Tobis 1941.

KNOX, Robert, *Abstract of Observations on the Assyrian Marbles, and on Their Place in History and in Art*. In: *Transactions of the Ethnological Society of London* 1, 1861.

KNOX, Robert, *Some Additional Observations on a Collection of Human Crania and Other Human Bones, at Present Preserved in the Crypt of a Church at Hythe, in Kent*. In: *Transactions of the Ethnological Society of London* 2, 1863.

PLOETZ, Alfred, *Grundlinien einer Rassen-Hygiene*, Berlin 1895.

SPENGLER, Oswald, *Zánik Západu*, Praha 2010.

STODDARD, Lothrop, *The Rising Tide of Color Against White World-Supremacy*, New York 1921.

Literatura

ARENDOVÁ, Hannah, *Původ totalitarismu*, Praha 2013.

BAKALÁŘ, Petr, *Tabu v sociálních vědách*, Praha 2003.

BARBER, Edwin A., *Examination of Indian graves in Chester County, Pennsylvania*. In: *The American Naturalist* 13, 1879, 5.

BARNES, Harry Elmer, *Some Contributions of Sociology to Modern Political Theory*. In: *The American Political Science Review* 15, 1921, 4.

BERGMAN, Jerry, *The Darwin Effect*, Green Forest 2014.

BLACK, Edwin, *War against the Weak. Eugenics and America's campaign to create a master race*, New York 2003.

BROŽEK, Artur, *Zušlechtění lidstva. Eugenika*, Praha 1913.

BUDIL, Ivo T., *Jitro Árijců. Život a dílo Arthura Gobineaua, zakladatele árijské ideologie*, Praha 2009.

BUDIL, Ivo T., *Zrození rasové teorie*, Plzeň 2013.

BUDIL, *Úsvit rasismu*, Praha 2013.

BULMER, Michael, *Francis Galton. Pioneer of heredity and biometry*, Baltimore 2003.

BURLEIGH, Michael, WIPPERMANN, Wolfgang, *Rasistický stát. Německo 1933–1945*, Praha 2010.

BURROW, J. W., *Krise rozumu. Evropské myšlení 1848-1914*, Brno 2004.

CALKINS, Mary Whiton, *Kant's Conception of the Leibniz Space and Time Doctrine*. In: *The Philosophical Review* 6, 1897, 4.

CLAYOVÁ, Catrine, LEAPMAN, Michael, *Panská rasa, Nacistické Německo a experiment Lebensborn*, Praha 1996.

CRAWFURD, John, *On the Classification of the Races of Man According to the Form of the Skull*. In: *Transactions of the Ethnological Society of London* 6, 1868.

CRAWFURD, John, *On the Theory of the Origin of Species by Natural Selection in the Struggle for Life*. In: Transactions of the Ethnological Society of London 7, 1869.

FIELD, James A, *The Progress of Eugenics*. In: The Quarterly Journal of Economics 26, 1911, 1.

FLETCHER, Robert, *Tattooing among civilized People. Sixty-First Regular Meeting, December 19, 1882*. In: Transactions of the Anthropological Society of Washington 2, 1882

GILL, Theo, *Systematic Zoology. Its Progress and Purpose*. In: Science 26, 1907.

GILLHAM, Nicholas W., *A life of Sir Francis Galton. From African exploration to the birth of Eugenics*, Oxford 2001.

GLUECK, Bernard, *Die Rassenhygiene in den Verinigten Staaten von Nord Amerika*. In: Journal of the American Institute of Criminal Law and Criminology 4, 1914, 6.

GOULD, Stephen Jay, *Jak neměřit člověka*, Praha 1998.

GUDEMAN, Alfred, *The Sources of the Germania of Tacitus*. In: Transactions and Proceedings of the American Philological Association 31, 1900, s. 93, 94.

HÁJEK, Jiří, *Hitlerův Mein Kampf. Z bible německého nacionálního socialismu s komentářem Jiřího Hájka*, Praha 1993.

HALL, Prescott F., *Immigration and Its Effects Upon the United States*. In: The American Historical Review 11, 1906, 4,

HALL, Prescott F., *Immigration and the World War*. In: The Annals of the American Academy of Political and Social Science 93, 1921.

HALL, Prescott F., *Italian Immigration*. In: The North American Review 163, 1896, 477.

HERRNSTEIN, Richard J., MURRAY, Charles, *The bell curve. Intelligence and class structure in American life*, New York 1994.

HRDLIČKA, Aleš, *O původu a vývoji lidstva i budoucnosti lidstva*, Praha 1924.

HUGHES, Mathew, MANN, Chris, *Hitlerovo Německo*, Praha 2002.

International Eugenics Congress. In: Science 53, 1921, 1358.

JANTAČ, Petr, *Hledání Evropy*, Praha 2011.

JOHNSON, Paul, *Dějiny amerického národa*, Praha 2000,

- JOHNSON, Paul, *Dějiny židovského národa*, Praha 2007.
- KEVLES, Daniel J., *In the Name of Eugenics. Genetics and the Usas of Human Heredity*, London 1995.
- KLINE, Wendy, *Building the Better Race. Gender, Sexuality, and Eugenics from the Turn of the Century to the Baby Boom*, Berkeley 2001.
- KRIEGERBECKOVÁ, Jitka, *Lidská dědičnost ve světle hereditárních teorií 1. poloviny 20. století*, In: BLAŽEK, V., BUDIL, Ivo T. (ed.), *Dědičnost, osobnost, společnost*, Plzeň 2007.
- KÜHL, Stefan, *The Nazi connection. Eugenics, American racism, and German national socialism*, New York 1994.
- LARSON, Edward Johnson, *Sex, Race, Science*, Baltimore 1995.
- LAŠEK, František, *Zušlechtění lidstva (eugenika)*, Praha 1916.
- LEON, Sharon Mara, *An image of God. The Catholic struggle with eugenics*, Chicago 2013.
- M. M. B., *The Jardin des Plantes efore and during the Revolution*. In: *The Plant World* 9, 1906, 8.
- MACHALÍK, Tomáš. *Koncentrační tábory-laboratoře totalitních režimů*. In: BUDIL, Ivo T, ZÍKOVÁ, Tereza (ed.), *Totalitarismus 3. Totalita, autorita a moc v proměnách času a prostoru*, Plzeň 2007.
- MALINA, Jaroslav, BUDIL, Ivo T., *Zrození moderní rasové teorie: život a dílo Victora Courteta*, Brno 2005.
- MÜHLHÄUSER, Regina, *Between Extermination and Germanization Children of German Men in the Occupied Eastern Territories, 1942-1945*. In: ERICSONN, Kjerste, SIMONSEN, Eva (ed.), *Children of World War II. The Hidden Enemy Legacy*, New York 2005.
- Music in Race*. In: *Anthropological Review* 7, 1869, 26.
- PROCTOR, Robert, *Rasová hygiena. Lékařství v době nacismu*, Praha 2009.
- ROSEN, Christine, *Preaching eugenics. Religious leaders and the American eugenics*, New York 2004.
- SWEENEY, Gerald, *Fighting for the good cause. Reflections on Francis Galton's legacy to American hereditarian psychology*, Philadelphia 2001.

TAYLOR, Isaac, *The origin of the Aryans. An account of the prehistoric ethnology and civilisation of Europe*, London 1895.

TINDALL, George Brown, *Dějiny Spojených států amerických*, Praha 2000.

TUCKER, William, *The science and politics of racial research*, Champaign 1994.

WELLS, Collin D., *Social Darwinism*. In: *American Journal of Sociology* 12, 1907, 5.

WENEL, Heinrich, *Richard Wagner and Christianity*. In: *The American Journal of Theology* 7, 1903, 4.

WOODSON, Carter G., *The Beginnings of the Miscegenation of the Whites and Blacks*. In: *The Journal of Negro History* 3, 1918, 4.

7 RESUMÉ

This dissertation concerns the topic of the eugenic movement and its object is to emphasize the significance of the eugenic movement in the United States of America in the context of broader racial and world history. Initially, the dissertation concerns the origin on racial theories themselves, when a new classification of mankind on racial affiliation began to be used with the arrival of modernity and aftermath criticism of Christian teachings in the Enlightenment. New and groundbreaking theories were created due to the expansion of nature braches of science and sciences about a human and therefore the human history was included into natural processes. The target group has changed from the animal and plant kingdom to human kingdom with the arrival of theories by Charles Darwin about the species evolution and natural battle.

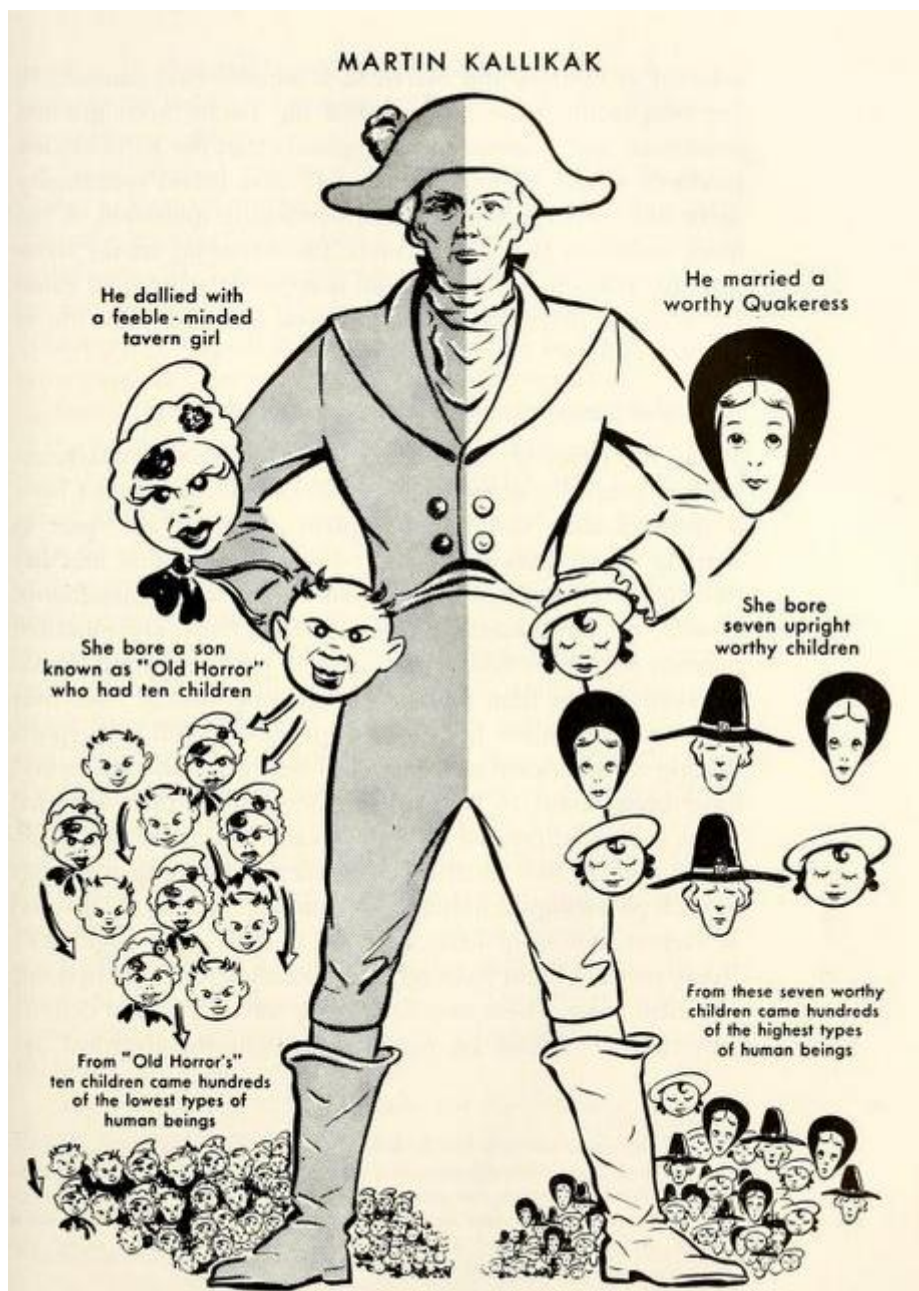
The dissertation also describes the formation of theories about recovery of the human society that should free itself from undesirable and prejudicial elements inside itself. This liberation would edify it higher on the health, civilizational even spiritual level. The eugenic science about the human breed was formed this way - by controlled elimination of the defective specimens and by supporting the reproduction of the suitable genes. This science was moved and brought into effect in the United States of America from the country of origin, Great Britain, where it was applied only theoretically. The desire to cure the society with the following theory of the superordinate race dominated the American society and legislation at the end of the nineteenth and in the first half of the twentieth century. The American society and economy were getting rid of weaker elements due to the involuntary sterilization or imprisonment of genetically ill and weak-minded people, epileptics and many others.

The third part of the dissertation deals with the eugenic influence of the United States of America. The racial theorists of the post-war Germany found inspiration in the American eugenic conception. The theorists added the myth about racial purity into these theories and they used this synthesis up into the ultimate defeat of the Third Reich in the World War II.

8 PŘÍLOHY

Příloha č.:

- 1) Karikatura rodiny Martina Kallikaka
- 2) Nacistický plakát ukazující, že Německo není v boji proti dědičným chorobám samo.
- 3) Ideální árijský pár.
- 4) Shromáždění podporující eugeniku. Wall Street, New York, 1915.
- 5) Psychiatrický pacient zobrazený v propagandistickém snímku *Erbkrank*.

Příloha č. 1: Karikatura rodiny Martina Kallikaka

https://en.wikipedia.org/wiki/The_Kallikak_Family#/media/File:Kallikak_Family_caricature.png

Wie stehen nicht allein

Příloha č. 2: Nacistický plakát ukazující, že Německo není v boji proti dědičným chorobám samo.

https://cs.wikipedia.org/wiki/Eugenika_ve_Spojen%C3%BDch_st%C3%A1tech_americk%C3%BDch#/media/File:Wir_stehen_nicht_allain.png

Příloha č. 3: Ideální árijský pár.

<https://h8edgereich.files.wordpress.com/2008/09/aryans-thumb.jpg>

Příloha č. 4: Shromáždění podporující eugeniku. Wall Street, New York, 1915.

https://en.wikipedia.org/wiki/Eugenics_in_the_United_States#/media/File:Eugenics_supporters_hold_signs_on_Wall_Street.jpg

Příloha č. 5: Psychiatrický pacient zobrazený v propagandistickém snímku *Erbkrank*.

<http://www.zeitgeschichte-online.de/sites/default/files/styles/large/public/media/forsbach06.jpg?itok=qJSn0wNw>